

Běsi

Zlaté konfetové dělo!

„Postavy na jevišti by měly být ploché jako šaty na módní přehlídce: to, co vnímáte, by nemělo být nic jiného, než co vidíte. Psychologický realismus je odporný, protože nám dovoluje utéct od nestravitelné reality únikem do „plnokrevnosti“ osobnosti tím, že nám umožňuje ztratit se v hlubinách individuálního charakteru. Spisovatelovým úkolem je tento manévr blokovat, dotlačit nás k tomu, abychom přihlíželi hrůze nevzrušeným pohledem.“

Elfriede Jelinek

Prolog

(Petr Štěpánovič, Kirillov. Kirillov vášnivě promlouvá.)

KIRILLOV: Život je bolest, bolest je. Strach, strach je život. A člověk nešťastný, je nešťastný, to je. Všechno, dneska, všechno jenom bolest, bolest je. A strach. Ten taky. Strach. Člověk miluje, dneska život miluje, protože strach a bolest miluje. Tak to udělali. Strach a bolest. A není, dneska, není ještě člověk, úplným člověkem člověk. Protože... Protože... Člověk! Ano, člověk člověkem bude, jenom tehdy bude, šťastný a hrdý bude, ten člověk, až tehdy, až jedno, až úplně jedno mu bude, jestli bude žít, jestli přežije, nebo nepřežije, jestli umře. Až jedno mu to bude. Až tehdy bude člověkem. Skutečný, nový člověk. Protože na životě, lpění na životě, to je to, otroctví to je. A přemůže, kdo přemůže bolest a strach, tak stane se, opravdu se bohem stane, on sám. Když jedno, mu jedno bude, jestli žije, nebo nežije už. Každý, úplně každý, kdo svobodu, kdo tu chce, svobodu opravdovou, tak ten odvážit se musí, být odhodlán musí, se zabít. Každý! Protože život je neštěstí, a bolest. Protože není. A když ochoten, když odhodlaný jste, zabít se. Když nesejde vám na životě, teprve pak

svobodný jste. A víte, konečně víte, že život štěstí, štěstí je. Ne neštěstí. A cestu. I jiným dalším ukážete, tu cestu. Vy sám. Tím, že zabijete, že se zabijete. Tím ukážete, že nesejde, vám na životě nesejde. Že svobodný, že to jste. Že nedostali, oni nedostali vás. Že žádný, vůbec žádný vliv nemají, na vás. Že nejste, už nejste otrokem, jejich otrokem. Chápete? Chápete, Petře Štěpánoviči?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Můžu se zeptat?

KIRILLOV: Ano, můžete.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ty myšlenky, to vám Stavrogin? Nikolaj Vsevolodovič Stavrogin podsunul? To vám nakukal?

KIRILLOV: Ne, samozřejmě, že ne! Ale zmínil, se zmínil o tom. Dávno, dávno kdysi. Možná naznačil, jenom. Asi. Ale přemýšlel, já o tom přemýšlel. A pochopil, pochopil jsme to. Sám pochopil. V celé celistvosti. Pochopil.

PETR VERCHOVENSKIJ: Děkuji. Takže až za vámi příště přijdu, zastřelíte se? Můžu se spolehnout?

KIRILLOV: Zastřelím.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A podepíšete, co přinesu, vám k podepsání přinesu? Cokoli?

KIRILLOV: Ano, ano, podepíšu. Co na tom sejde?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A prosbu, ještě prosbu mám, jednu, na vás.

KIRILLOV: Jakou?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Budeme mít schůzi. Takovou schůzi, malou, obyčejnou. A potřebuju, abyste přišel, na ni, na schůzi přišel a vydával se, předstíral, že inspektor, že revizor z centrály, z Petrohradské centrály že jste. Můžete?

KIRILLOV: Pro mě za mě. Klidně i revizor, i inspektor budu. Z centrály. Co záleží, na tom záleží, když bohem, člověk bohem se chce stát?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Děkuji vám.

1.

(Na židlích sedí skleslý Štěpán Trofimovič, Fjodor Michajlovič a Šatov. Když zaslechnou rychlé kroky, první dva povstanou. Do místnosti vstoupí Virginskij.)

VARVARA PETROVNA *(Marii Timofejevně)*: Sem, sem postavte se, sem přece. Sem! Štěpáne Trofimoviči, co to, co být má, to, tohle? Tady, tady, na ni, podívejte se, na ni, na tuhle, tu ženu, na ni! Co být má, tohle?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(zmateně koktá)*: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ano, ano, vy, vy!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale má, přítelkyně, milá, má vzácná, v takovém rozčilení... Já...

MARIE TIMOFEJEVNA: Jejda! Ty jsi tu taky, Šatínku? Já koukám a koukám, že tě odněkud znám a to jsi ty. Jsi to přece ty?

VARVARA PETROVNA: Znáte, vy znáte, ji? Tuhle? Ženu tuhle?

ŠATOV *(jakoby se chtěl zvednout ze židle, ale nakonec zůstane sedět)*: Zním, prosím...

VARVARA PETROVNA: Tak aspoň postavte, se postavte, když mluvím, s vámi mluvím, ne? Nesnáším, nesnáším, když sedí, lidi sedí, když mluvím, s nimi mluvím.

(Šatov se neochotně postaví.)

Tak co? Co víte, o ní? O té, ženě? Téhle. Co víte? Tak rychle!

ŠATOV *(pomalu)*: Ále... Co by... Vždyť to vidíte.

VARVARA PETROVNA: Co vidím? Co? Vidím co vidím! Tak řeknete, mi něco řeknete? Nebo neřeknete? O ní.

ŠATOV *(pomalu)*: Bydlí ve stejném domě. Jako já. U Filippovových, v Bogojavlenské. S

bratrem. Důstojník takový. Prý.

VARVARA PETROVNA: Dál! Dál mluvit!

ŠATOV: Ále. Darmo mluvit...

VARVARA PETROVNA: Darmo, darmo, určitě je to. Na vás je to. Darmo mluvit, na vás. Něco chtít po vás. Typické. Typické, tohle je. Typické. A co tady, vůbec děláte tady, Šatove? Zval vás, snad zval vás sem někdo? Zval? Tak co tu děláte? Vlastně?

ŠATOV: Pozvat, ráčila jste mě pozvat, Varvaro Petrovno.

VARVARA PETROVNA: A kvůli čemu, kvůli čemu bych zvala? Vás zvala sem? Kvůli čemu? Tak mluvit!

ŠATOV: Nemám nejmenší poněti.

VARVARA PETROVNA: Tak já, syna mužika, takového si zvat domů budu? Syna mužika? To určitě. Mužici mi sem budou chodit, jen tak chodit? Bez pozvání? Jen tak?

MARIE TIMOFEJEVNA: Snad se nezlobíte, teto?

VARVARA PETROVNA: Cože?!

MARIE TOMOFEJEVNA: Snad se nezlobíte, teto

VARVARA PETROVNA: Teto? Teto? Řekla jsi, Teto? Teta já jsem, pro tebe jsem?

MARIE TIMOFEJEVNA: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ano, ano, ty, ty!

MARIE TOMOFEJEVNA: Já myslela, že můžu. Líza vám tak říkala.

VARVARA PETROVNA: Líza? Líza jsi řekla?

MARIE TIMOFEJEVNA: Tadyhle slečna.

VARVARA PETROVNA: Tak ona, slečna tahle, je Líza, Líza pro tebe je? Už? Já teta, teta jsem a tahle Líza, Líza je? Pro tebe? Už?

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano.

VARVARA PETROVNA: Tahle, Líza tahle, holčičko, ta Líza pět set duší, pět set duší její rodina má, téhle Lízy, holčičko. Rodina.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Zaměstnanců.

VARVARA PETROVNA: Cože?!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Zaměstnanců, má drahá, se říká, teď už. Zaměstnanců. Je po reformách, už je. Po reformě. Už nejsou muzíci, duše, nevolníci, ti už ne. Svobodní lidé, to jsou. Teď zaměstnanci, ti jsou to, teď.

VARVARA PETROVNA: Ach! Štěpáne, Trofimoviči, ještě vy. Vy ještě, ještě vy do toho, s tímhle, plácáním tímhle! 500 duší, holčičko, má, Líza. Takže pro tebe, není, žádná Líza není to, žádná, jasné?

MARIE TIMOFEJEVNA (*špitne*): Ale mě se zrovna dneska v noci o takové krasotince zdálo.

VARVARA PETROVNA: Zdálo?

MARIE TOMOFEJEVNA: Ano. (*Stáhne si s ramen šálu a podává ji Varvaře Petrovně.*) Zapomněla jsem vám ji vrátit. Dala jste mi ji v kostele, aby mi nebyla zima.

VARVARA PETROVNA: Ale nechte, tu šálu, nechte si, proboha. A vůbec, nechte, si úplně ji nechte. Nepotřebuju, ji, tu šálu. Tak nechte si. Ji. A ty, Lízo, drahá Lízo, nechceš říct mi, něco? Svěřit se? S něčím?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A s čím, tetičko?

VARVARA PETROVNA: Ty znáš? Znáš tuhle? Tuhletu..?

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

VARVARA PETROVNA: Ano, tuhletu, Marii Timofejevnu? Znáš?

MARIE TIMOFEJEVNA: Ale jistěže se známe! Vždyť byla s vámi v kostele, když jsem

před vámi...

VARVARA PETROVNA: Zticha, buďte zticha vy... vy...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

VARVARA PETROVNA: Ano. Zticha buďte, Marie Timofejevno. A ty sedni, Lízo. Si. Prostě sedni. Tady. Nesnáším, když stojí, lidi stojí, když já, když stojím.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ale vždyť, sedím vždyť, přece sedím už, tetičko!

VARVARA PETROVNA: Tak se postav, postav se, Lízo, když mluvím, s tebou mluvím.

(Lizaveta Nikolajevna se postaví.)

Znáš ji, Lízo? Tuhle, tu? Ženu? Marii Timofejevnu?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tuhle? Tohle je Lebjadkinová, myslím. Asi. Snad je to, Lebjadkinová.

VARVARA PETROVNA: Takže znáš?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ne. Ne. Neznám, vůbec. Neznám. Prostě. Neznám!

VARVARA PETROVNA: Takže předtím, nikdy předtím, neviděly, jste se neviděly? Neslyšelas o ní, nikdy? Předtím nikdy?

MARIE TIMOFEJEVNA: Já vás taky, děvčátko, vidím dneska poprvé. Ale prostě z každého vašeho pohybu je mi jasné, že máte vychování(*pukrle*). A jestli můj lokaj nadává, tak co? Tak co? Jste milá, velmi milá, to je jasné. Je vyloučené, zcela vyloučené, abyste mu vzala nějaké peníze.

VARVARA PETROVNA: Rozumíš? Rozumíš tomu?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano.

VARVARA PETROVNA: O penězích? Tomu o těch penězích? Tak tomu? Rozumíš?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Asi ty, peníze tyhle, co svěřil, mi svěřil (*bolestně se*

zajíkne a Stavroginovo jméno jako by téměř nebyla schopna vyslovit) Nikolaj Vsevolodovič...

VARVARA PETROVNA: Kdo?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Váš syn svěřil mi, ve Švýcarsku svěřil. Abych předala, je, peníze předala Lebjadkinovi, bratru téhle...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, téhle... Téhle...

MARIE TIMOFEJEVNA: Ale ony se neztratily. Určitě se nic neztratilo...

VARVARA PETROVNA: Ticho! Peníze, jaké peníze, jaké se ztratily? Měly ztratit?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Neztratily. Poslat jsem, tři sta rublů, doručit měla jsem. A doručila. Tři sta rublů jsem, doručila. A Lebjadkin tvrdí, teď tvrdí, že tisíc, že tisíc měl být. Jich. Těch rublů.

VARVARA PETROVNA: A k čemu to? Ty peníze? K čemu? Byly k čemu?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*opět bolestně*): To nevím. Opravdu. Opravdu nevím. Vůbec.
(*Varvara Petrovna na Lizavetu dlouze hledí.*)

VARVARA PETROVNA: No prosím, prosím. Když po tobě, je po tobě poslat chtěl, tak asi měl, důvod měl. Můj syn. Důvod. Že na mě, neobrátil se, na mě, ale po tobě. Poslal je. Ty peníze. No prosím. Proč ne, že? Proč ne? Když nutil tě, aby s chudákem, s otrhancem nějakým...

MARIE TIMOFEJEVNA: S lokajem.

VARVARA PETROVNA: Ano, s lokajem, nějakým, přišla, ve styk přišla, tak důvod, asi, Důvod nějaký měl. A nemám, za zlé nemám. To ti nemám nijak, za zlé, tohle. Však dvě stě duší má, můj syn. Tak má, posílat, z čeho posílat. Má.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*nesměle špitne*): Zaměstnanců... (*Varvara Petrovna ho zpraží*)

pohledem.)

MARIE TIMOFEJEVNA: A nejlepší by bylo, až ten lokaj náhodou přijde přímo za vámi, kdybyste ho rovnou do čeledníku nebo do chléva umístila. Protože tam patří, lokaj jeden. *(Radostně se směje a tleská.)*

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(opět povstane)*: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Sednout! *(Štěpán Trofimovič se posadí.)* Kdybyste napsal, radši, napsal něco, Trofimoviči, Štěpáne, konečně už. Jiného něco, než dopisy, věčné dopisy ty, věčné vaše, dopisy. Třikrát denně, třikrát denně mě, otravujou mě. Mi chodí od vás. Nářky samé jenom. Nářky. Fňukání samé. Kdybyste napsal radši, něco, než dopisy, jiného. Studii třeba, vědeckou. Třeba. Aby i Julie Michajlovna, ta aby viděla, že učenec, že učence si vydržuju. Dvacet let už, vydržuju, dvacet. Aby viděla, ta, Julie, Michajlovna, gubernátorová. Ale nevidí, nevidí, Julie Michajlovna, gubernátorová, že? Nevidí!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(zase se nesměle postaví)*: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: No, nevidí. Dvacet let. Vydržuju. Učence. Co jenom „já, já“ umí. A mužikům, duším, nevolníkům zaměstnanci říká. Socialista. Něco o pravdě, o lásce, o válce spravedlivé napsal aby, o nebezpečí všude, kolem všude, by napsal, to ne. Nenapíše. O dobrou, o zlu taky, třeba. To ne. Jenom „já, já“ samé. Pořád.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale já nechápu, nechápu, Varvaro Petrovno...

VARVARA PETROVNA: Co zas, co nechápete? Vždyť nikdy, vy nikdy nechápete, nic nechápete. Vycházím z kostela, z kostela vycházím, a najednou tahle, tahle....

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

VARVARA PETROVNA: Ano, tahle, Timofejevna, Marie, najednou cestu, zastoupí mi, do cesty, a pukrle, to, vysekne a k ruce, téhle ruce se vrhne mi, a líbá, políbí najednou. Ruku mi. Tak dvacet rublů jsem. Dala. Jí dala. Ale kulhá. Ona kulhá. Prostě. Kulhá. A ten anonym, ten anonym, přesně tohle, přesně...

FJODOR MICHAJLOVIČ: Jaký anonym?

VARVARA PETROVNA: No ten, dopis. Dopis anonymní. Tvrdil, že před kulhavou, na pozoru před kulhavou se mít, mám. Že důležité, něco důležitého s ní, bude, se stane. V mém životě.

FJODOR MICHAJLOVIČ: A co být? Co by to mohlo být?

VARVARA PETROVNA: No že ta kulhavá, žena kulhavá... Nevyzvídejte, ano? Nevyzvídejte, Fjodore Michajloviči. Zás něco napíšete, někam, něco. Článek, nebo román dokonce, někam a jenom ostuda. Jen ta bude, z toho bude zás. Tu máte, tady deset, rublů deset, vemte si a zahrát, běžte, prohrát je někam. A neokouňjte tady, neokouňjte už.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Děkuji, madam. Služebník. *(Fjodor Michajlovič odejde.)*

VARVARA PETROVNA *(si Marii Timofejevnu dlouze a přísně měří pohledem):*
Takže. Dušinko. Nevíš jak? Jakou roli, v životě, v tom mém, životě, máš mít?

MARIE TIMOFEJEVNA: To, prosím, nevím.

VARVARA PETROVNA: Asi pomatená, že? Pomatená budeš, vid', holčičko?

MARIE TIMOFEJEVNA: To prosím ano. To asi budu.

VARVARA PETROVNA: No tak, tak to vidíš, chudinko. Ubožáčko. Mrzáčku.

(Opět vpadne Fjodor Michajlovič.)

VARVARA PETROVNA: Copak, copak, Michajloviči? Fjodore? To prohrál? Jste prohrál, zás už? Všechno? Prohrál? Tak rychle?

FJODOR MICHAJLOVIČ: To ne, ne, nikoli, Varvaro Petrovno. Nikoli. Neprohrál. Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Co vy? No, co? Co zás vy?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Já jen, že dole, čeká dole.

VARVARA PETROVNA: Kdo dole? Čeká dole, kdo? Nenapínejte pořád. Tak kdo, čeká?
Dole?

FJODOR MICHAJLOVIČ: No ten. Čeká. Dole. Lebjadkin čeká. Dole. Bratr. Tady
té...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano. Tady té. Marie, Timofejevny. Bratr. Asi přišel.
Přišel si, asi, pro ni přišel. Třeba. Možná.

VARVARA PETROVNA: Tak přiveďte. Přiveďte ho přece. Toho. Lebjadkina.
Přiveďte. Ať aspoň k něčemu. Aspoň k něčemu jste.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Dobře. Dobře, milostivá. Přivedu. Ale...

FJODOR MICHAJLOVIČ: Je to, odporný takový, člověk odporný je to. Ne jako vy,
jako já. Tady Štěpán Trofimovič jako, takový ne. Odporný je. Buran a opilec takový.
Odporný. Vždyť mlátí. Mlátí dokonce, tady tu... Tu...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano. Tady tu, Marii Timofejevnu. Mlátí. Pořád. Vidíte?
Vidíte, Šatove.

ŠATOV: Ále...

FJODOR MICHAJLOVIČ: Tak takový. Takový člověk. Člověk to. Je. Ten Lebjadkin.

VARVARA PETROVNA: Michajloviči, Fjodore, neplácejte, tolik neplácejte. A přiveďte,
toho, přiveďte ho, toho člověka. Jak Štěpán Trofimovič už, jste už. Jak on, přesně
takový.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Už běžím, milostivá.

*(Fjodor Michajlovič chce odejít pro Lebjadkina, ten ale už prudce vstupuje, skoro Fjodora
Michajloviče porazí a míří rovnou k Varvaře Petrovně. Postaví se asi na 40*

*centimetrů od ní, srazí podpatky, ukloní se a snaží se Varvaře Petrovně políbit ruku.
Skoro ji přitom porazí.)*

LEBJADKIN: Lebjadkin! Kapitán! Ve výslužbě, Lebjadkin. Milostivá!

VARVARA PETROVNA (*zděšeně couvá*): Ale...

LEBJADKIN (*vytrvale za Varvarou Petrovnou postupuje a udržuje si čtyřicetcentimetrový
odstup*): Přicházím, milostivá...

(*Marie Timofejevna se vesele zasměje.*)

Ehm, hm. Ehm...

VARVARA PETROVNA: Tam! Támhle!

LEBJADKIN: Co támhle?

VARVARA PETROVNA: Tam. Tam si sedněte. Tam.

LEBJADKIN: Tam?

VARVARA PETROVNA: Ano, tam. Do křesla. Si sedněte. Do toho.

LEBJADKIN: Do toho? Tady? Do toho? Ale... Tam, tam sedí Šatov.

VARVARA PETROVNA: Tak se postaví! Šatov. Postaví se, prostě!

(*Šatov se zvolna postaví.*)

LEBJADKIN: Určitě? Do toho?

VARVARA PETROVNA: Ano. Přesně. Do toho. Líp vidět budu. Na vás. A slyšet. I
uslyším vás, odtamtud. Líp.

LEBJADKIN: Dobře. No dobře. Sedím. Sedím už. (*Už sedí.*)

VARVARA PETROVNA: Lebjadkine, kapitáne, ve výslužbě kapitáne...

LEBJADKIN: Ano, ve výslužbě...

VARVARA PETROVNA: Tahle, žena tahle. Chudinka. Mrzáček tenhle. Pomatený.

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna...

VARVARA PETROVNA: Ano. Tahle, Timofejevna. Marie. Je Lebjadkinová? Taky? Lebjadkinová?

MARIE TIMOFEJEVNA: Není.

LEBJADKIN: Je!

VARVARA PETROVNA: Tak jak to, jak to tedy? Je tedy?

LEBJADKIN: Ano, sestra. Je má sestra. Úplně. Celá, sestra. Tohle. Celá ona. Sestra. *(Blbě se šklebí.)*

VARVARA PETROVNA: Aha. Takže Lebjadkinová.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ne.

LEBJADKIN: Ano!

VARVARA PETROVNA: Aha...

LEBJADKIN: Dovolte milostivá... *(Vyskočí a rychle zase přistoupí na 40 centimetrů k Varvaře Petrovně, která opět vyděšeně couvá.)* Abych vrátil, vám vrátil, ruble. Dvacet rublů, které jí, jste dala jí. Musím, vrátit. *(Vytahuje portmonku.)* Protože mám, peníze mám. Nepotřebujeme, peníze. Vaše. To ne. Jsme peněžití, dosti, peněžití, zpeněžení jsme. Máme, ty, peníze. A nemusíme. Dostávat, peníze, od vás nemusíme. Tady. Tady jsou. Dvacet. Rublů dvacet. Peněz. *(Když peníze roztřesenýma rukama vytahuje, upadnou mu na zem. Přibližně ukazuje na bankovku.)* Tady. Dvacet. Rublů dvacet. Tady jsou.

(Varvara Petrovna opět zděšeně ustupuje.)

LEBJADKIN *(mávně rukou)*: Ále co. Ať služebnictvo. Ať sebere to. Si to. Služebnictvo. Lokaj nějaký. Lokaj...

(Fjodor Michajlovič se zvolna blíží k bankovce.)

VARVARA PETROVNA: Michajloviči! Fjodore! Opovažte se!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Promiňte, promiňte, Varvaro Petrovno, to ne, já ne, nechtěl, tohle, to, nechtěl...

VARVARA PETROVNA: Poprosit, jestli, poprosit můžu, kapitáne, vás, ve výslužbě. Tak schovejte, schovejte peníze.

LEBJADKIN: Nechcete? Nechcete, peníze? Moje? Peníze? Proč ne?

VARVARA PETROVNA: A odkud máte? Je máte ty, peníze? Vlastně?

LEBJADKIN: No, mám, peníze, prostě, je mám prostě. A dám, tak dám, když mám, peníze. Vždyť charitu vy máte, charitu, tu provozujete. Tu charitu, no ne? Tak na charitu. Pro sirotky, třeba, pro mrzáčky, maličké. Debily nějaké, třeba. Tak pro ty. Na charitu, na tu vemte, peníze. Tyhle. Peníze.

FJODOR MICHAJLOVIČ: No ano. Na charitu, Varvaro Petrovno. Na tu ty, peníze. Na tu dejte. *(Opět se snaží sebrat bankovku.)*

VARVARA PETROVNA *(výhrůžně)*: Michajloviči... Fjodore... Tak jestli, na charitu, na tu chcete peníze dát. Tak na recepci, u poskoka, u lokaje, vlastně, majordoma, ano, majordoma, u něj knihu takovou, tam mám. U něj. Tak tam dejte a do knihy zapište. Na recepci. U vchodu. Když chcete. Na charitu.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Já když, dovolíte když, Varvaro Petrovno, tak já bych zapsal, bych, ty peníze, a odnesl je, tam odnesl. Na recepci a zapsal. Do knihy.

VARVARA PETROVNA: Ale pro mě, za mě pro mě, Michajloviči, Fjodore. Tak odnese, je tam odnese a zapište, ať už pokoj, pokoj od vás je, tady. A prohrát, běžte už prohrát všechno, konečně, někam.

LEBJADKIN: Ano, chci, samozřejmě. To ano. Určitě.

VARVARA PETROVNA: Tak?

LEBJADKIN: Tak...

VARVARA PETROVNA: Co ještě?

LEBJADKIN: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ach bože! Zas! Zas už! Tohle „Já, já...“ Zas!

LEBJADKIN: Já...

VARVARA PETROVNA: No dobře, dobře. Tak co vy? Co?

LEBJADKIN: Trpěla? Trpěla jste někdy? Milostivá? V životě, trpěla jste, někdy?

VARVARA PETROVNA (*ohromena*): Co? Cože? Cože jsem?

LEBJADKIN: Ó, ano, ano. Vidím, že ano. Trpěla, určitě. Trpěla jste. Lidi jako vy, takoví trpí. Často trpí. To jasné, jasné je. Vy víte, milostivá, víte, Varvaro Petrovno, co utrpení, co je. Co bolest srdce. Co odříkání, co citů bouře, hromy blesky ty, citové. Co jsou. Vy víte. Protože trpěla, trpěla jste. Znáte. Utrpení znáte.

VARVARA PETROVNA: Já...

LEBJADKIN: I já. I já trpím. Teď trpím. A vyznání. Musím vyznání vznést. Provést teď. Tady. Ano, právě tady, milostivá. Provést. To. Vyznání.

VARVARA PETROVNA: Jaké?! Jaké vyznání?! Proboha, jen ne vyznání!

LEBJADKIN: Tady, vyznání. Tady k slečně, Lizavetě slečně. Protože já... (*Prudce přistoupí k Lizavetě Nikolajevně a padne před ní na kolena.*) Já... Já... (*Lizaveta Nikolajevna se hystericky zasměje. Lebjadkinovi se hlas náhle zlomí a chytne se za hrdlo.*) Napít! Musím se napít! Kde, je kde, pití, nějaké? Kde?

VARVARA PETROVNA: Tak mu nalijte, nalijte mu přece, vodky, trochu. Nalijte!

(*Nikdo nenalévá. Lebjadkin se zbytečně rozhlíží*)

LEBJADKIN: Kde jsem to? Kde přestal, přestal jsem to?

Ano, u vyznání! Ano! (*Vyskočí a zase přistoupí k Varvaře Petrovně na 40 centimetrů.*) Už vím, co je to milovat!

VARVARA PETROVNA: Proboha! To snad!

(*Mezitím Lizaveta Nikolajevna pomalu přistoupila k Marii Timofejevně a zničehonic jí uštedřila pádný pohlavek.*)

MARIE TIMOFEJEVNA: Au!

VARVARA PETROVNA: Co děláš? Co to děláš, Lízo?!

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Už i ty, Lízo? I ty už takhle, blázníš takhle?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Já... Promiňte, teto Varvaro. Promiňte. Já chtěla. Jenom jsem chtěla...

VARVARA PETROVNA: Co jsi chtěla? Co?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Já... Nic. Nic jsem nechtěla. Promiňte. Ani nevím. Nevím, co to, co se se mnou, děje se mnou. Nevím. Prostě nevím.

VARVARA PETROVNA: Bláznivý. To je ale bláznivý, den dneska. Bláznivý. Kdo ví, kdo ví, jestli nemůžou, za to nemůžou ty ideje, ty nové. Co šíří se, rozvratné, ideje. Po gubernii šíří. Všichni ti fourieristé, socialisté, marxisté, anarchisté, všichni ti buřiči. A ty ideje, jejich. Ideje. Módní ideje.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Pravdu, naprostou pravdu máte, drahá, Varvaro Petrovno. Naprostou. Vždycky, vždycky jsem liberál, liberál byl. A rebel, rebel a disident. Ale to, co mladí, ti mladí vyznávají, dneska vyznávají, to je hrůza, hrůza prostě. Rozvrat. Jenom rozvrat chtějí. Chaos, anarchii. Tak to, to chtějí. Pořádky staré, no dobrá, dobrá, v něčem přece jen nedostatečné, ano, dobrá, nedostatečné. Já první, první tleskal jsem, reformě tleskal. Ale zbořit, bořit takhle, všechno zbořit, to nejde, nejde přece! Dělníky štvát. Proti vrchnosti štvát. Proti zaměstnavatelům. Takhle. Zbořit. Všechno. Úplně.

Jak chtějí. Oni chtějí. Ti mladí. Nezodpovědní. Bořit. Jenom bořit chtějí!

VARVARA PETROVNA: Neplácejte, ano? Trofimoviči, Štěpáne, neplácejte zas. Co víte, co vy víte vlastně? O tom? S tou veteší svojí, duševní, zastaralou. Moderně, aspoň trochu, moderně myslet. Takhle myslet, to mohl, byste mohl aspoň. Trochu. Jak ti mladí. Odvážní. Drzí. Spratci drzí.

(Do místnosti opět vpadne Fjodor Michajlovič.)

FJODOR MICHAJLOVIČ: Varvaro, Varvaro Petrovno, milostivá..!

VARVARA PETROVNA: Co zas? Co zas je, Michajloviči, Fjodore? Co zas máte? To prohrál? Už prohrál jste zas? Všechno?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Drahá Petrovno, Varvaro Petrovno, já... já...

VARVARA PETROVNA: Bohorodičko svatá! Co zas?! Co zas vy?!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Gubernátorová! Julie Michajlovna. S gubernátorem, se svým, mužem, Andrejem Antonovičem, gubernátorem...

(Než to Fjodor Michajlovič stačí doříct, vpadne do místnosti Julie Michajlovna se svým manželem, Andrejem Antonovičem, gubernátorem této gubernie, který za ní tak trochu vlaje, a poněkud surově Fjodora Michajloviče odstrčí.)

JULIE MICHAJLOVNA *(Fjodorovi Michajloviči)*: Uhni! *(Varvaře Petrovně. Sladce.)*

Drahá, milovaná, Varvaro Petrovno, přenejdražší! Tak dlouho odkládaly, jsme odkládaly, setkání, naše, setkání. Až teď, konečně. Se setkáváme. Teď. A díky téhle, téhle chudince. Téhle...

MA RIE TIMOFEJEVNA *(špitne)*: Marie Timofejevna.

JULIE MICHAJLOVNA: ...co v kostele, vás, dneska v kostele, přepadla takhle. V kostele. Zničehonic. Chudinka. Posad'te se, přece se posad'te, Varvaro Petrovno. Nesnáším, když lidi stojí, když k nim mluvím, když stojí. Klidně se přece posad'te. A já všechno, všecičko vypovím, vám vypovím. Co na srdci. Na srdci mám. K vám. Mám.

(Varvara Petrovna zůstane stát.)

VARVARA PETROVNA: Předrahá Julie Michajlovno, ráda, i já ráda, jsem ráda, že poznávám, vás poznávám, i když takhle, takhle znenadání, náhle takhle. Posad'te se přece, u mě, posad'te. Nesnáším, když lidi, když stojí lidi, když já stojím. U mně. Doma.

JULIE MICHAJLOVNA *(taktéž zůstane stát)*: Děkuji, děkuji, moc, Varvaro Petrovno, za pohostinnost. Ctí je mi, ctí, že poznávám, konečně, vás. A obdiv, vyjádřit. Musím vyjádřit, obdiv. Jak dneska v kostele, k té, ubožačce, jste zachovala se. Upřímný, obdiv. Dvacet rublů. Dvacet dala jste. Jí. Dvacet. Tolik. To nevidí. Jen tak se nevidí.

LEBJADKIN: Ano, ano, dvacet. Ale už vrátil. Vrátil jsem, Varvaře, Petrovně. Těch dvacet. Rublů. Vrátil už.

JULIE MICHAJLOVNA *(bez zájmu)*: Ano? *(Opět k Varvaře Petrovně.)* Taková dobrodinka! Taková jste! A už víte? Už zjistila jste? Zjistila? Kdo je, tahle? Žena tahle? Už víte?

VARVARA PETROVNA: Ano, ano, samozřejmě. To je... To je přece... To je...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

VARVARA PETROVNA: Ano. Timofejevna, Marie. Sestra tady, kapitána, tady Lebjadkina.

JULIE MICHAJLOVNA: Aha, aha. Takže Marie Timofejevna, sestra tady... tady toho...

LEBJADKIN: Lebjadkin. Ve výslužbě. Kapitán. Milostivá.

JULIE MICHAJLOVNA: A ptala? Už jste ptala se? Na to? No na to?

VARVARA PETROVNA: Na co, drahá, Julie Michajlovno drahá? Na co, ptát, zeptat jsem se, měla jsem?

JULIE MICHAJLOVNA: No na to, přece? Na to? Vid'te, Andreji Antonoviči? Vid'te? Na to přece. Celé město, o čem město mluví, celé. Tak na to.

VARVARA PETROVNA: Ale co to? Co je to? To? O čem mluví, město. Celé. Celé město mluví.

JULIE MICHAJLOVNA: No přece to, drahá Varvaro Petrovno. No to! Vidíte Andreji Antonoviči?

(Andrej Antonovič mlčí.)

VARVARA PETROVNA: Ale já nechápu. Vůbec nechápu, o čem...

JULIE MICHAJLOVNA: No přece to, jestli, jestli je tady ta... ta...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, Marie Timofejevna. Jestli je tahle, Marie Timofejevna, jestli je tahle, nebo není, manželkou, ženou syna, vašeho syna manželkou, ne? Jestli je manželkou Nikolaje Vsevolodoviče, přece? Vidíte Andreji Antonoviči?

VARVARA PETROVNA *(zalapá po dechu)*: Cože?!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(vyskočí)*: Cože?!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Cože?!

(Lizaveta Nikolajevna také vyskočí z křesla a zavrávorá. Jen Šatov zůstává zcela nehybný.)

MARIE TIMOFEJEVNA: Je.

LEBJADKIN: Není!!!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Určitě není!

MARIE TIMOFEJEVNA: Je.

LEBJADKIN: Není!!!

JULIE MICHAJLOVNA: Tak je nebo není?

MARIE TIMOFEJEVNA: Je.

LEBJADKIN: Není!!!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Není?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Není!

VARVARA PETROVNA: Ale co, co vy? Co vy o tom vědět!? Můžete vědět, Štěpáne Trofimoviči!?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ach, bože, zase už, už zase!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já... přece, měl přece. Přece by nevzal si. Takového, někoho. Takového. Vždyť to, to by vám neudělal, drahá. S takovou výchovou, skvělou výchovou. Z rodiny, takové rodiny pochází přece. Vznešené, rodiny. Já sám jsem přece, sám ho vedl. Vychoval. Vzdělal ho. V prvopočátcích. Vštípil mu. Hodnoty vštípil. Snad ze soucitu. Ano, leda ze soucitu, snad. Ze srdce, dobrého srdce leda. By udělal, tohle udělal. Soucitný protože, protože takový je. Soucitný. To ano. Vždyť já sám, já sám vštípil, mu vštípil hodnoty. Výchovou. Svou...

VARVARA PETROVNA: Ach, mlčte! Už mlčte, vy... vy... Trofimoviči, Štěpáne! Mlčte! Překroutíte, jenom překroutíte všechno. Jak blábolíte. Pořád blábolíte, jenom. Pořád. Mlčte!

JULIE MICHAJLOVNA: Tak tohle je ten váš, Štěpán, Trofimovič váš! Ten vzdělanec. A rebel, vidíte? Rebel, tak trochu. Taky. Vidíte? Štěpáne? Trofimoviči?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*polichocen*): Tak, jistě, jistě, Julie Michajlovno. Býval jsem bouřlivák. Divoký. Co býval?! Jsem, pořád jsem ještě. I když mnozí, mnozí vidět, nechtějí to, vidět. Ale stále, stále názory, mé názory jsou jistě, jistě nebezpečné stále. Rozvratné. To ano. Jsou takové. Snad bych odejít, měl odejít, když tady pan gubernátor, když je. Tady. Abych nekompromitoval ho. Přítomností, svou. Vždyť možná, možná dokonce zatykač, ten na mě má, u něho už leží. Na stole. Možná i zatykač. Dokonce.

JULIE MICHAJLOVNA: Vy jste ale kopa, veselá kopa, Štěpáne Trofimoviči. Milý můj,

leží na stole, u tebe leží, na stole, zatykač tady na Štěpána, pana Štěpána?

GUBERNÁTOR *(si odkašle)*: Ne.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak vidíte. Ne.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(zklamaně)*: Ne?

GUBERNÁTOR *(si odkašle)*: Ne.

JULIE MICHAJLOVNA: Ale to je skvělá zpráva, vidíte? Trofimoviči, Štěpáne. Možná zapomnělo. Se zapomnělo už na vás, úplně. To je skvělé, není to skvělé?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(poněkud bez sebe se zvolna posadí)*: Ano, ano, jistě, je to. Skvělé je to. Jistě.

(V tu chvíli Lizaveta Nikolajevna podtrhne židli pod Marií Timojevenou, která se skácí na zem.)

MARIE TIMOFEJEVNA: Jejda!

VARVARA PETROVNA: To už ani na židli? Neumíte na židli sedět?

MARIE TIMOFEJEVNA: Promiňte. Omlouvám se. Když tady, Líza, tady...

VARVARA PETROVNA: Mlčte!

JULIE MICHAJLOVNA: Chudinka.

VARVARA PETROVNA: A co nového? Nového v gubernii, se děje nového, prozradíte? Nám prozradíte, gubernátore?

JULIE MICHAJLOVNA: No ano, ano, můj milý, prozrad'! Prozrad' co nového, v gubernii děje, se děje. Samu, mě samu by zajímalo, tohle, tohle to. Povídej, povídej...

GUBERNÁTOR *(si odkašle)*: Ále. Za řeč, nestojí to, za řeč. Letáky. Pořád. Letáky samé. Všude. Výhrůžné. Že dělník se sekyrou přijde, na bohaté, a rubat bude, hlavy jejich. Že student nějaký z ciziny, z ciziny se vrátí, prý, a poměry že, poměry že zvrátí. Ti mladí. Ti mladí jsou, prostě potrhli jsou. Úplně, potrhli a má žena, ta je přijímá.

Přijímá ještě. U nás doma přijímá. Má žena. Ani úctu, ani úctu mi, neprojevují mi. Jak patří, se patří. Úřadu mému. Ani úctu. Už nepozdraví ani. Tak takoví jsou. Mladí tihle.

„MLADÍ v propadle“: Dobrý den, Andreji Antonoviči, dobrý den!

JULIE MICHAJLOVNA: Ale jdi ty, drahý, jdi. Vždyť mladí, mladí jsou. Ano mají, odvážné názory mají. Ale to je mládí, takové je mládí přece. Bouřlivé, nevybouřené. Bořit chtěli, by bořit všechno. Spálit. A jen citlivá. Ruka citlivá, chápavá, vést je může. Aby prospěšníci, to aby byli. Aby nesešli, na scestí. Ano změny, změny, reformy nutné, nutné jsou, vidíte? Ale bořit? Všechno zbořit? Vždyť to nejde, ani nejde. A pochopí, vždyť pochopí to. Ti mladí. To jasné, jasné je. Vysvětlím jim, to vysvětlím jim, přece.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: To je záslužné, to je zcela záslužné, milostivá. Zcela!

JULIE MICHAJLOVNA: Vždyť ty sám. Ty sám jsi lepil, papírové hrady lepil, když mladý, jsi mladý byl.

GUBERNÁTOR (*si odkašle*): To ano. Ale nepodpaloval, nebořil jsem. To ne. Já budoval, budoval. A to je...

JULIE MICHAJLOVNA: Tak povídej, povídej přece, co dalšího, děje se? V gubernii děje?

VARVARA PETROVNA: Ano, ano, povídejte, Andreji Antonoviči. Mě samu, samu zajímá, tohle, to.

GUBERNÁTOR: Špigulinovi fabriku, zavřeli fabriku.

VARVARA PETROVNA: Cože?! Už i oni?

GUBERNÁTOR: Ano. I oni. A stěhují ji. Do Indie, nebo tam někam.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Oni taky!?

JULIE MICHAJLOVNA: A kdo ještě? Kdo fabriku takhle, přestěhoval ještě?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: No přece, přece ještě Archipenkovi, Mogylničtí, Maksymovičovi, Rogačtí, Makarovovi.

JULIE MICHAJLOVNA: Ale to je úprk, úplný, úprk, vidíte, to je? To nelíbí, nelíbí se jim? Tady? U nás? V gubernii?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já... já... Já to nechápu, nechápu. Vždyť ruský, člověk ruský tak skromný, skromný je. Tak odříkavý, odříkat umí si. Odříkat. Obětovat se. Umí. A do Indie. Oni do Indie se stěhují. Do Číny a dál snad ještě. Ještě dál. Nechápu. To prostě nechápu. Jak můžou? Jak můžou vůbec?

VARVARA PETROVNA: Tak už i Špigulinovi. Tak to můžu, zas můžu mzdy, snížit mzdy duším, svým duším, že, zas?

GUBERNÁTOR: Ano. Ano. A představte si. Představte. Ti dělníci. Jejich dělníci za mnou, v procesí přišli. Dokonce! Až pod okna. Moje okna. Za mnou! Do centra města. Slušní lidi prchali, z ulic prchali, dcery doma zavírali. Dětem svým oči, oči zakrývali. A prchali. Myslel, já myslel, že poslední, poslední hodinka, že udeřila moje. Tak vyděsil, tak lekl jsem se. A oni, že prý dlužní, že mzdy dlužní jim jsou, jim zůstali. Špigulinští. Že do úst, že do úst nic nemají. Když Špigulinští, tohle to, a támhle to. A že já, že stát, gubernie, že zasáhnout měl by. Nestydatost! Taková nestydatost. Vzpoura! Ano, vzpoura!

JULIE MICHAJLOVNA: Klid, klid můj drahý. Vidíte to? Tak já za gubernii provdala se, provdala jsem se za gubernii.

GUBERNÁTOR: Nestydatost! Nestydatost prostě! Tak pětadvacet. Pětadvacet jsem, vysázet. Dal vysázet jim, na holou. Na ty zadnice, na ty řitě jejich holé. Pětadvacet. Ať zapamatují. Pamatují si. Že gubernátor, že stát není, od toho není, aby blahobyt, aby luxus jim, zajišťoval jim. Není, prostě není! Tak pochopili, mizerové, pochopili už. Pochopili! (*Zhroutí se na židli.*)

JULIE MICHAJLOVNA: Je ti něco, drahý? Co je ti? Vždyť víš, že rozčilovat, rozčilovat nemáš se, se nemáš drahý! Vůbec rozčilovat!

VARVARA PETROVNA: Co píšete!? Co píšete si to, zas, zase, Michajloviči, Fjodore?!

Co?! Koukám, já koukám, na vás, a píšete, pořád píšete, něco, tady. Pořád! Tak aspoň pro kávu, pro kávu dojděte. Nebo Jegoru Jegoryči aspoň, poručte. Kávu poručte! Vždyť vidíte, ne? Přece. Vidíte, že kávu, že hosté kávu dají si? Nevidíte?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Jistě, jistě Varvaro Petrovno. Běžím. Už běžím. Káva, kávička. Hned to. Hned bude to. Kávička. *(Odběhne.)*

LEBJADKIN *(nesměle)*: Já... Já teda, nevím. Teda. Ale dřeli, vždyť dřeli. U pásů, u těch pásů tam. U Špigulinců. Za rublů, za rublíků pár, mizerných. A teď nic? Nedostanou nic? A žít z čeho? Budou z čeho, žít? Všichni tady. Dělníci. Ti dělníci. Z čeho? Kde na chleba, na chleba vemou? Na chleba? *(trapná pauza)*

JULIE MICHAJLOVNA: A to zajímavé. Zajímavé je. Mě taky, taky zajímalo by. Z čeho? To pěkně, jste pěkně řekl, vy... vy...

LEBJADKIN: Lebjadkin. Kapitán. Ve výslužbě, kapitán.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, Lebjadkine, kapitáne. Pěkně. A to, prosím, když chleba. Chleba nemají. To nemůžou? Nemůžou koláče? Koláče jíst?

LEBJADKIN: Já... Já... Asi vodku. Vodky trochu, musím. Dát si. Vodku.

GUBERNÁTOR: To na schůzi? Na schůzi jsme nějaké? Těch mladých, těch anarchistů? Snad jsme? Že tohle, tohle poslouchat? Řeči takové, rozvratné tady? Mám tady? Takové? To mám tady? Těch mladých? Co vylomeniny! Skandály samé! Po městě tropí! Skandály! Tuhle někdo madonu, svatou, Madonu u chrámu znesvětil. Bohorodičku o safíry, smaragdy okradl! Matku Boží! A myš, myš dokonce, tu za vitrínu hodil. Nebo ta žena. Tu ženu, co Bible, písmo svaté, co prodávala, chuděra. Tak té to, obrázky podstrčili, do tašky obrázky, hanbaté. Rodiny rozvracejí. Státu posmívají, se smějou mu. Nic, nic! Ničeho neváží si. Neštítí. Ničeho! Rusku se smějou! Rusku!

LEBJADKIN: Promiňte, promiňte, pane. Gubernátore. Blahorodí. Nechtěl, já nechtěl. Tohle. Takhle. To vodky, asi. Ta vodka. Nedostatek její. Vodky. Ze mě mluví. To

bude, to je to. Promiňte. Omlouvám se. Promiňte.

GUBERNÁTOR: Ano. Vodka. Když líní jsou. Když neumí, práci neumí, najít si. Tak ať vodu. Vodu pijí. Místo chleba. Ať utopí se v ní. Verbež. Jedna verbež, jak druhá. Na chleba, na chleba to nemají. Ale vodu, tu pili, tu chlastali by, pořád. Verbež. Ať otráví se, se otráví v ní, utopí, v té vodce, v té samohonce svojí. Otráví. Verbež!

JULIE MICHAJLOVNA: Je ti dobře, drahý?

GUBERNÁTOR: Ne! Není mi dobře! Není! Vůbec není! Mi dobře! Má hlava, má hlava.

(Vstoupí Virginská.)

VIRGINSKÁ: Promiňte, schůze? Říkal tady někdo „schůze“? Je tohle schůze?

VARVARA PETROVNA: Tak já už nevím. Je? Je tohle schůze? Je? Nebo není? Nejspíš ano, nejspíš je, tohle, schůze. Už to vypadá, to tu vypadá jako na schůzi. Tak nejspíš je, je to schůze.

VIRGINSKÁ: Takže je to schůze? Promiňte. To není schůze. *(Odejde.)*

VARVARA PETROVNA: Není?

LEBJADKIN: Co pijete? Co to pijete, Štěpáne Trofimoviči?

VŠICHNI: Šampaňské, šampaňské piju.

LEBJADKIN: Skvělé! Šampaňské Tak aspoň šampaňské! *(Vytrhne Štěpánu Trofimoviči skleničku z ruky a prudce ji do sebe obrátí.)*

LEBJADKIN: Díky, díky. Dobrodinci. Děkuji.

(Přichází Petr Štěpánovič Verchovenskij, tleská)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Varvaro Petrovno! Drahá Varvaro Petrovno! *(Jde rychle k Varvaře Petrovně a políbí jí ruku. Ani si nepovšimne, nebo mu to nestojí za to, že přejde po zádech Fjodoru Michajloviči.)* Tak rád, rád jsem, že potkáváme se, konečně. Tolik slyšel, četl jsem o vás, ano i četl, Varvaro Petrovno, i slyšel. Záslužného, kolik,

tolik záslužného jste vykonala. Pro kraj. Pro gubernii tuhle. Pro město, tohle. Varvaro Petrovno, drahá! I Julie, Michajlovna Julie, gubernátorová, pořád říká, ach, kdybych se tak konečně setkat, mohla, setkat se ctihodnou Varvarou, Petrovnou, **kdy už poznám ji, tu Petrovnu, Varvaru konečně, kdy? Tolik slyšela jsem o ní už. A nesetkaly, pořád nesetkaly jsme se spolu, ještě(toto říká dohromady s Gubernátorovou).** A koukám, jak koukám teď, tady, tak setkaly! Už jste se přece jenom setkaly. To je skvělé přece, ne? Takový obdiv. Uznání takové. Od gubernátorové. Nové. Gubernátorové. A takové setkání! Drahá Julie Michajlovno! I vy Andreji Antonoviči! Copak? A copak? Zas ta hlava? Migréna, vidíte? Zas to vás bolí? Nevíte, vy nevíte ani, jak líto, líto je mi, vás líto. A co vy, Lizaveto Nikolajevno, jak se daří, paní matce daří? Praskovje Ivanovně? Co nohy, její nohy? Už odtekly? Nebo oteklé pořád, má je, oteklé? Omlouvám se, omlouvám, že ve Švýcarech jsem vás nechal a nerozloučil se ani, s vámi. Ale musel, náhle musel jsem, odcestovat musel. Omlouvám se, tedy, takto, dodatečně.

(Lebjadkin se před Petrem Štěpánovičem plaše odklidí do kouta.)

VARVARA PETROVNA: Ale, promiňte, já... já... Ach, bože! Už i já!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ach ano, Varvaro Petrovno, já vím, ptáte se, se ptáte asi, co dělám tady, co chci od vás, Proč vtrhl jsem, tady jsem, takhle. Vidíte, Varvaro Petrovno? To Julie Michajlovna. Ta mě poslala. Gubernátorová. Ta milá dáma. Vzdělaná, kultivovaná, jemná dáma. Jsme přátelé. Velcí přátelé jsme. Vidíte, Julie Michajlovno?

JULIE MICHAJLOVNA: No není on sladounký?

GUBERNÁTOR *(tiše s odporem)*: Sladounký...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: I s jejím manželem, přátelé, velcí přátelé. Že vy určitě, že určitě jste, už tady, určitě projednaly. To projednaly, tu záležitost.

VARVARA PETROVNA: Ale, promiňte ale, jakou? Jakou záležitost? Proboha, jakou zas?

Záležitost?!

JULIE MICHAJLOVNA: Neprojednaly, Petříčku, neprojednaly.

GUBERNÁTOR *(pro sebe s odporem)*: Petříčku...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Neprojednaly? Ne ještě? Ne?

JULIE MICHAJLOVNA: Ne, ještě ne.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale o čem, o čem jste vlastně, hovořily, tady hovořily, když o slavnosti, ne o slavnosti. Tak o čem? Vlastně?

JULIE MICHAJLOVNA: Ale o tom, přece o tom! Na to jsem chtěla. Se zeptat chtěla, tady, Varvary Petrovny. Na tu chuděru. Támle tu... tu...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timnofejevna.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano. Marii Timofejevnu. Tak na tu. Zeptat. Však víte, ne? Víte přece. Co povídá se. No víte? Jestli je, jestli je nebo není, manželkou, ženou Nikolaje Vsevolodoviče, přece.

MARIE TIMOFEJEVNA: Je!

LEBJADKIN: Není!!!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Určitě není!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Samozřejmě, že není! Leda ze soucitu! Z odříkání!

(Lizaveta Nikolajevna opět jen s vytřeštěnýma očima vyskočí a strne.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ach tak! Tak na to! Už chápu! Tak na to. Takže mohu, smím Julie Michajlovno? Promluvit? O slavnosti? Drahá Julie Michajlovno?

GUBERNÁTOR *(opět pro sebe s odporem)*: Drahá...

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, smíte, jistě, že smíte, Petříčku.

GUBERNÁTOR *(opět pro sebe s odporem)*: Petříčku...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Prostě slavnost. Ano slavnost, velkou slavnost chystá. Julie Michajlovna. Charitativní, pochopitelně. Reprezentativní. Noblesní. Událost noblesní. Charitativní. Na podporu, guvernantek podporu, nebohých, chudých. Nebožaček živořících. Protože dětí, dětí ubývá, Bůh ví proč ubývá, a chudinky bez práce, bez práce teď jsou, guvernanky. Tak proto. Takový ušlechtilý. Cíl ušlechtilý, ta slavnost mít bude. A pozvání, vyřídil pozvání jsem, měl jsem. A optat měl jsem, se optat, to taky, vidíte, Julie Michajlovno? Optat, zdali přispějete. Zdali ruku přiložíte, k dílu, k organizaci, Varvaro Petrovno. A pomůžete s ní, s tou slavností. Jako osoba, významná, zdejší. Dobrodinka známá. Soucitná. Se srdcem měkkým, měkkošrdatým, a na dlani, srdcem.

JULIE MICHAJLOVNA: Jistě neodmítnete, vidíte, že neodmítnete, Varvaro Petrovno?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*náhle vyskočí a rozpaží pateticky ruce*): Petříčku! Synku! Jsi to ty! Jsi to přece ty! Pojď na hrud', na mou hrud', synku! Já nepoznal. Já tě vůbec nepoznal! Tak tys přijel, přijel už, konečně. Se za otcem, za starým otcem podívat. Konečně!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak tady, tu ho máte, tatíka. Patetického, liberála. To trvalo, to to trvalo, než vůbec poznal mě. Syna, svého syna poznal. Jak můžete, jak s ním můžete vydržet, Varvaro Petrovno? Ty jeho rozmary, vrtochy. Záchvaty. Ten strašný sentiment. Žvásty o pravdě a lásce, o filozofii, morálce dokonce. Tu ukřivděnost chronickou. Víte, že mě jako mimino, jako nemluvně poštou, poštou poslal? Do Moskvy? Z Berlína? Představte si. Poštou! Dítě, mimino, poštou. K příbuzným někam, na venkov. Aby zbavil, zbavil se mě. A patnáct, patnáct let jsem neviděl, neviděl ho. A pak si přijede, najednou přijede, do Petrohradu a hned zas. Petříčku! Synku! Jsi to ty? A dalších deset let, deset let nic. A teď přijedu, přijedu, ani setkat, ani to nechtělo se mi. S podivínem. Klaunem takovým. Už dva měsíce, dva jsem tady. A zatím dařilo, se dařilo, vyhýbat se mu. A to ještě okradl, okradl mě dokonce. O statek, po matce, co zdědil jsem, po nebožce. Tak asi v kartách, v kartách prohrál ho, propil. A teď ho potkám, konečně. Náhodou, nešťastnou a hned zas: Petříčku! Synku můj! No dobrá,

dobrá, tatíku, jsem, jsem to já. Petr Štěpánovič Verchovenskiij. Ale objímat, objímat se nebudeme, to vážně ne.

(Štěpánovi Trofimoviči během promluvy jeho syna pozvolna klesají ruce, jimiž chtěl své dítě obejmout. Nakonec se zdrceně posadí.)

JULIE MICHAJLOVNA: Opravdu? Opravdu, Štěpáne Trofimoviči? Tohle všechno? Je pravda tohle všechno?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Promiňte, Petře Štěpánoviči, promiňte, ale to křivdíte. Svému otci, křivdíte. Takhle přece... se svým otcem... to přece...

VARVARA PETROVNA: Úplný blázelec, úplný, blázelec to je dneska, tady.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale kde je, kde vlastně?! Kdepak ho schováváte?!

VARVARA PETROVNA: Ale kdo? Kdo tady má být, vlastně? To nás dost? Už tu není dost?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přece Nikolaj Vsevolodovič, váš syn, Varvaro Petrovno! Kde ho máme? Kdepak je?

JULIE MICHAJLOVNA: No ne! Už přijel? Přijel? Váš syn, Varvaro Petrovno? Moc ráda, velmi ráda ho poznám, seznámím se s ním. S tím slavným, synem vaším. Moc ráda. Tak už přijel, dokonce!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, přijel. Už Před hodinou a půl přijel, na nádraží, vlakem přijel. Sám potkal, jsem potkal ho, u Kirillova. A říkal, že sem, že rovnou sem jde. A že mám přijít, chvíli po něm, přijít. Já spěchám, spěchám za ním a on nikde. A nikde pořád, nikde není.

VARVARA PETROVNA: Cože můj syn? Je zde? Přijel? Konečně?

.

VARVARA PETROVNA: Jak vypadám? Jak vypadám, Lízo? Jsem rozčuchaná určitě, celá rozčuchaná, víd? Lízo? Lízo, co je s tebou?

(Lizaveta Nikolajevna jako v transu hledí ke dveřím salónu, v nichž už chvíli postává Nikolaj Vsevolodovič Stavrogin. Snad dokonce i vykřikne. Snad překvapením. Snad hrůzou.)

MARIE TIMOFEJEVNA: Princi, můj princi...

VARVARA PETROVNA: Nikolko! *(Chce se k synovi nadšeně vrhnout, ale nakonec přece jen zachová odměřenost.)*

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, matko?

VARVARA PETROVNA: Prostě mi řekni. Tady, hned tady mi řekni, odpověz: Je tato žena, ten mrzák, pomatený mrzák, ošklivý, *(ukáže na Marii Timofejevnu)* je tvou ženou, je tvou právoplatnou manželkou?

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, Nikolaji Vsevolodoviči. Řekněte nám to!

(Nikolaj Vsevolodovič pomalu přistoupí k Marii Timofejevně a usměje se na ni.)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Má milá, tady nesmíte zůstat.

MARIE TIMOFEJEVNA *(od chvíle, co Stavrogin vstoupil, na něj hledí jako na svatý obrázek)*: A smím si tady teď před vámi kleknout?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ne to nesmíte. Jste hodná, hodné děvče jste, ale pamatujte si, vzpomeňte si, jste svobodná. Ničí žena, manželka nejste. A moje už vůbec, vůbec ne.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano. Nejsem.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To vysnila, jen vysnila jste si. Možná. Že jste, má žena, že jste.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano, vysnila.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano.

LEBJADKIN: Ale to, to není, třeba není, Nikolaji Vsevolodoviči. Já sám, sám klidně

ji...

(Nikolaj Vsevolodovič na něj upře chladný pohled a Lebjadkin zmlkne a opět se stáhne do kouta. Nikolaj Vsevolodovič podá Marii Timofejevně ruku a doprovází ji ke dveřím. V tu chvíli se k němu prudce rozejde Šatov a zastoupí mu cestu. Chvíli Stavrogini hledí zblízka do očí. Pak uchopí jeho hlavu do svých dlaní a skoro to vypadá, jakoby ho chtěl vášnivě políbit. Lekne se však svého záměru a zděšeně ustoupí. Hned nato se mohutně napřáhne a uštědří Nikolaji Vsevolodoviči strašlivou ránu pěstí. Marie Timofejevna současně s Lizavetou Nikolajevnou, Varvarou Petrovnou a Julií Michajlovnou vykřiknou hrůzou a omdlí. Stavrogin se zapotáčí. Chvilku stojí proti Šatovovi a nejspíš uvažuje, že by mu ránu vrátil. Šatov se ustrašeně schoulí v očekávání pomsty. Pak se Stavrogin sehne k Marii Timofejevně a zvedne ji.)

ŠATOV *(vykřikne)*: Co jsem to jen udělal!?, že? *(Prudce se otočí a s hlavou v dlaních uteče.)*

(Stavrogin pokyne všem pozůstavším a odnese Marii Timofejevnu pryč. Lebjadkin se tiše a nemotorně vytratí za ním.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přátelé, dovolte mi, dovolte, abych vám to vysvětlil, všechno vysvětlil.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Petříku, synku, možná, možná měli, bychom měli tady Varvaru, Petrovnu, probrat, z mdlob probrat.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano, rozhodně, ano. Probrat.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: No ano, samozřejmě. Proberme ji. Varvaru, Petrovnu.

(Vrhnou se k Varvaře Petrovně.)

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Drahá, nejdražší, copak je? Prober se. Varvaro Petrovno! Varvaro Petrovno! Drahoušku!

VARVARA PETROVNA *(se probere)*: Nesahat! Nesahejte, Štěpáně Trofimoviči.

Nesahejte na mě!

GUBERNÁTOR: Proberte, prosím, proberte taky mou ženu, Julii Michajlovnu.
Gubernátorovou.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ach ano!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ano!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Julie Michajlovno! Proberte se, proberte!

JULIE MICHAJLOVNA: Kde to..? Kde to jsem?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak dovolte, dovolte tedy, abych vysvětlil, Varvaro Petrovno. I
vám, drahá Julie Michajlovno. Abych vám to všechno, co se událo, co se tady událo,
právě, abych to všechno vysvětlil.

FJODOR MICHAJLOVIČ: A co Lizaveta Nikolajevna?

VARVARA PETROVNA: Ach, co ta?! Co ta?! Ta jen pět set duší. Jenom pět set duší má.
Tak vysvětlujte, přece. Vysvětlujte, Petře Štěpánoviči!

2.

(Zasedání revolučního výboru. Virginskij, Virginská, Lebjadkin, Liputin, Šatov, Kirillov, Petr Štěpánovič, Stavrogin. Stavrogin elegantně sedí s lhostejným výrazem ve tváři. Snad i lehce pohrdavým. Petr Štěpánovič je zabořen do opěradla, nohy má natažené a překřížené a sedí k ostatním poněkud bokem, tedy čelem k divákům.)

VIRGINSKÁ: Tak je tohle nebo není, schůze? Je tohle schůze?

LIPUTIN: Tak já nevím. Nevím. Ale myslím. Prostě si myslím, že tohle je. Je schůze.

VIRGINSKIJ: Já taky. Já taky myslím. Si myslím, že tohle je. Prostě je, tohle, schůze.
Co myslíte, Kirillove? Je? Tohle? Schůze?

(Kirillov mlčí.)

A vy? Šatove? Co myslíte? Je? Schůze tohle?

ŠATOV: Pro mě za mě.

VIRGINSKÁ: Takže je tohle schůze? Nebo není tohle schůze?

LIPUTIN: Já, teda, já, když dovolíte, tak já... Já myslím, že je. Tohle. Že je schůze.

VIRGINSKIJ: A proč myslíte? Proč si to myslíte? To! Proč?

LIPUTIN: Já... Já... Já nevím.

VIRGINSKIJ: Tak vidíte!

LIPUTIN: Tak já. Já myslím, že sešli. Jsme se sešli. My. Tady. Tak je. Je to schůze.
Nebo není? Není to? Schůze?

VIRGINSKÁ: Tak dobře. Dobře. Tak předpokládejme. Předpokládejme, že je. Je to schůze. Dobře. A co občerstvení?! Co občerstvení? Když je to. Schůze. Tak co občerstvení?

LIPUTIN: Tak já nevím. Občerstvení...

VIRGINSKÁ: No ano! Ano! Občerstvení! No samo, samozřejmě. To žena, žena zařídít má, žena! Že ano! Občerstvení! Samozřejmě! Tak ne! To tedy ne! Já odmítám! Odmítám zařizovat, občerstvení. Odmítám!

LIPUTIN: Tak... Tak aspoň vy, aspoň, Virginskij. Když žena, vaše žena ne, nechce, občerstvení. Zařizovat občerstvení. Tak vy? Že byste?

VIRGINSKIJ: A co vy? Co, Liputine? Co vy? Co třeba vy byste, že byste zařídil. Občerstvení? To mohl, byste mohl, ne? To občerstvení?

LIPUTIN: Ale proč já? Proč já mám? Zařizovat? Občerstvení! Když vy ženu, tady ženu máte. Proč já?

VIRGINSKÁ: Fuj! Fuj! Vy reakční, šovinistické, prase šovinistické. Mačistické! Tak žena? Žena je ? Na světě, od toho je na světě? Aby občerstvení, to aby? Zařizovala aby? Jenom? K tomu dobrá, dobrá je? Jenom k tomu? S tím souhlasíte? Souhlasíte? Všichni s tím souhlasíte?

VIRGINSKIJ: Já nesouhlasím. S tím nesouhlasím!

VIRGINSKÁ: A vy? Vy Šatove?

ŠATOV: Žena život, život dává. Je posvátná proto, žena. Posvátná!

VIRGINSKÁ: Fuj!

ŠATOV: Co?

VIRGINSKÁ: A co vy? Co vy Kirillove?

KIRILLOV: Já?

VIRGINSKÁ: Ano, ano! Vy!

KIRILLOV: Podle mě... Podle mě žena, příliš na životě lpí žena. Příliš. Muž nelpí. Tak nelpí na životě. Jako žena. Ale žena příliš. Příliš lpí. Na životě.

VIRGINSKÁ: Co? Co blábolíte? Co to blábolíte?

KIRILLOV: Já... Já... chtěl říct, jenom chtěl. Že žena nikdy, nikdy, nevzepne se. K výšinám. Nikdy nestane se, Bohem nestane se. Protože lpí. Příliš lpí. Na životě.

VIRGINSKÁ: To je ale hnus. Ještě větší hnus. Ještě větší než větší. Hnus.

KIRILLOV: Promiňte.

VIRGINSKIJ: Promiňte. Promiňte. Kirillove. Ale to nemáte. Prostě nemáte pravdu. V tomhle. Jsou ženy. Některé ženy. Jako tahle. Jako má žena, třeba, tahle. Se vzpínají. Pořád. K výšinám vzpínají. Chudým pomáhají. Pro věc, věc revoluční se angažují. Imigranty, uprchlíky z rozvrácených, zemí rozvrácených na nádraží vyhlížejí. Ano, vyhlížejí a pomoc, i tu jim to, poskytují. I tu. V budoucnost prostě, v zítřek lepší věří. Takže jsou. Ženy, takové. Jsou prostě.

KIRILLOV (*mávně rukou*): Ále...

VIRGINSKÁ: A co vy? Stavrogine? Co vy se smějete? K smíchu? K smíchu vám to je? K smíchu?

STAVROGIN: Promiňte, já se nesměji.

VIRGINSKÁ: Ale ano. Ano, smál, usmál jste se.

STAVROGIN: Odpusťte, neusmál.

VIRGINSKÁ: Všichni jste to viděli, usmál se! A co Kirillov? Co ten tu dělá? Kirillov, ten sebevrah. Obyčejný sebevrah. Co ten tu dělá? Vždyť jenom na smrt, vlastní smrt myslí. Jak život promarnit, svůj život. Místo aby, jako my, aby, o změnu, změnu světa se snažil. Tak jenom zabít, zabít se chce. A nikdy nebyl, mezi námi nebyl. Tak co tu dělá?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ach ano. Zapomněl, jsem říct zapomněl, vám tady. Pan Kirillov byl vyslán. Sem. K nám. Z centrály. Jako inspektor. Aby věděli, v Petrohradě. V centrále, jak připraveni jsme. Na akci. Jak odhodláni, jak jednotní jsme.

VIRGINSKÁ (*ohromena*): Inspektor?

VIRGINSKIJ (*ohromen*): Z centrály?

VIRGINSKÁ: Ale to já, já nevěděla, pane Kirillove. Nevěděla. Promiňte. Že z centrály. To ale, to máte, tu kamufláž, promiňte, taková kamufláž. Pěkné. Jako sebevrah působíte. Nihilista. Promiňte, omlouvám se. To jsem nevěděla. Ale chápu, už všechno, chápu teď. Chápu. Promiňte.

(*Pauza.*)

LIPUTIN (*nesměle*): Ale, promiňte, já myslím, že vrátit, vraťme se, vraťme k otázce, která tady, vyřčena, položena byla tady. A to. Je tohle, nebo není tohle? Schůze? Co myslíte, co vy Petře Štěpánoviči?

(*Petr Štěpánovič dlouho neodpovídá. Snad o něčem intenzivně přemýšlí. Možná otázku ani neslyšel.*)

LIPUTIN: Petře Štěpánoviči?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přátelé, musím vám velmi poděkovat, přátelé. Vám Virginskij, za účinnou, velmi účinnou distribuci letáků po gubernii. Už gubernátor, i sám gubernátor začíná, nervózní být začíná. I vám, Liputine, jak skvěle jste přivedl, dělníky od Špigulinců, přivedl pod okna, až pod gubernátorova okna. Ale rozvášnit, trochu rozvášnit měl jste, je měl. To nešlo? Nešlo to?

LIPUTIN: To nešlo. Opravdu nešlo. Jako ovce. Jako ovce jsou. Civi, tupě, civí. Čepice žmoulají. Div, že neklanějí, neklanějí se. A myslí, si myslí, že doprosí, že něčeho po dobrém se doprosí. To jenom na židy. Na muslimy, cikány se vztekají. Ty by zakousli, zařízli nejradši. Hlupáci, blbci prostě. Úplní. Ale ten výprask, ten je přivedl, k rozumu trochu, přivedl. Už vědí, poznali už, vědí, kdo je nepřítel, skutečný nepřítel, jejich. Dokonce rozzuření jsou, někteří jsou, už.

VŠICHNI(*hystericky nadšeně*): Jo, jo...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Výtečně! Přesně to je zapotřebí. Zuřivost! Rozhořčení! Spravedlivý hněv. Konec té trapné apatie! I to s tou madonou se vám povedlo, moc

povedlo, Liputine.

LIPUTIN: Děkuji, Petře Štěpánoviči.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A co vy, Šatove? Co tiskárna? Už jste ji vykopal? Budeme ji potřebovat. Letáky pomalu docházejí. Vymyslel jsem, jak uvidíte, za chvíli uvidíte, dokonalé, pro tiskárnu dokonalé krytí.

ŠATOV: Nevykopal.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Proč ne?

ŠATOV: Protože... protože... Ále... (*Mávně rukou.*)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To je všechno? Co řeknete? Všechno?

ŠATOV: Já... Já... Vlastně chtěl bych, chtěl bych vysvětlit, vysvětlit ten čin, svůj čin. Co tuhle, v neděli. U Varvary Petrovny. Tady. Zde přítomnému. Jak jsem. Tohle jak jsem mu. Tady Nikolaji Vsevolodoviči.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak vysvětlete, nám to vysvětlete. A omluvte. Případně se i omluvte.

ŠATOV: Omluvit?! Já a omluvit?! A za co? Za co se omluvit?! Ne, nebudu se omlouvat. Nebudu! Jste bídák! Bídák, Stavrogine! (*Marie Timofejevna zpívá*) A lhář, prolhaný lhář! Vlastní matce, matce svojí bez uzardění, bez výčitek, matce vlastní do očí lžete! Všem lžete! Všem! Manipulujete! A nebudu, nebudu se omlouvat! Ani vám nebudu! Jste pokrytecký, cynický bídák! A zasloužil. Zasloužil jste si. Za to. Za všechno. Za lži. Za všechno. I za to, co Marii Timofejevně, co té jste udělal, chudince! A teď mě klidně, klidně můžete třeba zabít. (*Posadí se.*)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji, Šatove. Omluvu přijímám.

ŠATOV (*opět vyskočí*): Ale já se... Já se neomluvil. Neomluvil přece!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Takže se můžeme vrátit k naší věci, ano?

(Všichni rozpačitě přikyvuji, krčí rameny apod.)

ŠATOV *(brblá si pod noseem)*: Neomluvil, neomluvil jsem se. Neomluvil.*(odchází)*

VIRGINSKÁ: Promiňte, promiňte, ale vy, vy jste, Petře Štěpánoviči, vy jste vedoucí, jste vedoucí schůze? To jste?

PETR ŠTEPÁNOVIČ: Cože?

VIRGINSKÁ: No jestli jste, jste vedoucí? Schůze vedoucí? Protože jestli jste, jste vedoucí, pak hlasovat, hlasovat se mělo. O vedoucím. Kdo bude, vedoucím schůze. Téhle schůze. Tedy jestli je, jestli je to schůze? Tak i o tom, možná, by hlasovat, mělo se hlasovat. Taky. Jestli je to, nebo není schůze.

LIPUTIN: Tak já tedy, já tedy myslím, že už je. Že už je to schůze.

VIRGINSKÁ: Dobrá, dobrá. Takže jestli je to, je to schůze, tak zvolit, měli bychom zvolit, vedoucího, schůze. Téhle schůze.

VIRGINSKIJ: Ano, to bychom měli. Zvolit. Vedoucího. Rozhodně.

VIRGINSKÁ: Ano, bez vedoucího, schůze vedoucího tahle schůze, nemůže začít tahle schůze. Prostě nemůže.

PETR ŠTEPÁNOVIČ *(prudce vyskočí, udeří dlaní do stolu a zakřičí)*: Tak dost!

VIRGINSKÁ: Ale...

PETR ŠTEPÁNOVIČ *(chladně)*: Tak dost. Tahle země se zvolna rozkládá. Rok od roku je víc a víc lidí bez práce, bez chleba, bez důstojné budoucnosti. Víc a víc lidí končí na ulici. Kapitál se stěhuje za ještě většími otroky, než jsou lidé u nás. Falšují statistiky, aby to tak nevypadalo. Nakupují noviny, aby o tom držely hubu. Vymýšlejí si teroristy, falešné hrozby. Od rána do večera lidi masírují strachem, aby nebyli schopni uvažovat. Aby se nebyli schopni rozhodnout, co je pro ně prospěšné. Bát, ano, bát se lidí musí. Aby byli ochotni snést cokoli. Bát se, že nebudou mít z čeho žít, že přijdou o střechu nad hlavou, že jejich děti budou hladovět. Že k nim vpadnou exekutoři a

seberou i to málo, co jim ještě zbylo. Že jejich ženy a děti znásilní imigranti. Že je okradou, povraždí. Že jejich dospělé dcery vykrví židi. Že je na ulici zmlátí cikáni. Že nebudou dost zdatní, aby se někdo vůbec uráčil dát jim práci. Že selžou. Že už nebudou ubohé lidské zdroje, ale jen nelidský odpad. Poslouchá mě tady vůbec někdo? Ti nahoře rozkradou na co přijdou. Privatizují větší a větší díl téhle země, zeměkoule. Privatizují lidskou důstojnost, štěstí, budoucnost. Rozkrádají daně z tvrdě vydřených platů. Přesouvají lidi jako nábytek, protože za nic víc je nepovažují. To všechno, to všechno dělají a vy, vy tady, vy se tady hádáte, kdo má být vedoucím schůze?!!

(Všichni, až na Stavrogina, ohromeně sedí a mlčí.)

STAVROGIN: Hezky řečeno.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Děkuji.

VIRGINSKÁ: No dobře, dobře. Tak ať, ať tedy jste. Jste vedoucím. Vedoucím schůze. Jestli je to. Je to schůze.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Takže k programu schůze.

LIPUTIN *(tiše)*: Já to věděl, že je to schůze!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nejdřív vyřešit, musíme vyřešit letáky. A hlavně tisk nových, nových letáků. Protože zásoby, docházejí zásoby. Proto musíme další, tisknout další. A proto za námi přišla, dneska přišla Lizaveta Nikolajevna.

ŠATOV: Cože?!

VIRGINSKÁ: Cože, ta?!

VIRGINSKIJ: Tahle ta, Lizaveta? Ta statkářka, ta pijavice? (ostatní)Jo, jo, ta pijavice...

LEBJADKIN: Ach bože! Lizaveta Nikolajevna!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Hm...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, Lizaveta Nikolajevna. A je ochotna pomoci nám, pomoci s letáky, s tiskem letáků. I když říct, dalo by se říct, jak řekl bych, bez svého vědomí. Lizaveto Nikolajevno! Už můžete!

(Lebjadkin se snaží schovat pod stůl.)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA *(vyhlédne zprava)*: Už? Můžu?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, jistě. Pojd'te mezi nás.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A promiňte, promiňte, tohle je, je tohle schůze?

VIRGINSKÁ: No, jsou na to rozdílné...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ *(důrazně)*: Ano! Tohle je schůze!

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: To je, vzrušující, vzrušující to je. Tak schůze. Opravdová schůze. Víte já, já nikdy nebyla, ještě nebyla, na schůzi, nikdy.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak vidíte, vidíte Lizaveto Nikolajevno. Je to dokonce vaše první schůze.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, první. Úplně první, schůze. To je vzrušující. Vidíte, Nikolaji Vsevolodoviči. Že je to, vzrušující?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ *(lhostejně)*: Ano, ano, zcela vzrušující.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A... pan Lebjadkin

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Lebjadkine! Chtěl jste se, taky chtěl omluvit, tady slečně Lizavetě. Omluvit, jak hloupě, jak pitomě jste se choval, nedávno. K ní.

(Lebjadkin pod stolem.)

LEBJADKIN: Ano, ano, to chtěl. Určitě chtěl. Odpusťte, prosím odpusťte mi, Lizaveto Nikolajevno. To ta vodka, vodečka, to bude tou vodkou...Odpusťte, už nestane. Víckrát se to nestane.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano. Ano. Tak i vy, i vy Nikolaji Vsevolodoviči? Jste

zde? I vy?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ (*lhostejně*): Ano, i já.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale podívejte, Lizaveto Nikolajevno, podívejte. I Šatov, i ten tady je. To s ním. S ním chtěla mluvit, jste chtěla mluvit, přece.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, ano, s Šatovem. To chtěla, ano.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A posaďte se, přece se posaďte u nás, Lizaveto Nikolajevno. Třeba tady. Tady si sedněte. (*Ukáže na židli mezi sebou a Nikolajem Vsevolodovičem.*)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, ano, děkuji. Děkuji vám. (*Opatrně si sedne, ale je jako na trní. Pořád pokukuje po Nikolaji Vsevolodoviči.*)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Pane Šatove, já... Byl jste doporučen, mi doporučen tady, Petrem Štěpánovičem. Že vyznáte se, vyznáte v těch, věcech těch, jak bych to řekla, věcech nakladatelských. A tiskařských, věcech. Vyznáte?

ŠATOV: Hm...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale samozřejmě, samozřejmě, že se vyzná, Lizaveto Nikolajevno. Vyzná. Vidíte, Šatove?

ŠATOV: Hm.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak povězte, povězte mu, Lizaveto Nikolajevno, o nápadu, svém nápadu, skvělém, mimořádném.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, ano, to mohla, to mohla bych. Mohla. Víte... Víte, pane Šatove, každý den, každý, vychází v novinách, v tisku, zprávy, hodně zpráv. Vychází. A vyjdou a hned, hned se zapomene, zapomene na ně. A já, nápad takový dostala. Na kroniku, takovou kroniku, že bych vydávala. Že bych sesbírala, za rok, jednou za rok, nebo za půl, roku, sesbírala, důležité zprávy, události a knihu, kroniku takovou, že bych vydávala. Knihu. O tom, co prožili jsme, my prožili, tahle země prožila, svět prožil. Aby se vědělo. Aby budoucí generace věděly, co jsme prožívali.

Jak žili jsme, vlastně. Víte? Jaká trápení, trápení jsme měli. Ale i radosti i ty, jaké měli, jsme. Jaké lásky, vášnivé, jaké vášně prožívali jsme. (*Podívá se na Nikolaje Vsevolodoviče.*) Promiňte, já nebudu. Tady nemůže, sedět nemůžu. Radši támhle, tam si sednu.

VIRGINSKIJ: Ale, ale tady já sedím. já.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tak se postavte, postavte a přisednu si. Tam si přisednu. Já pět set duší, pět set duší mám a vy co? Co máte? (*Virginskij se váhavě postaví. Lizaveta Nikolajevna si přisedne.*) Ano, tady lepší. Mnohem lepší je to. (*Pokračuje k Šatovovi.*) Tak tohle, takovou kroniku bych, vydávala bych. Vždyť peníze, mám peníze, tak co? Co s nimi? S těmi penězi. Tak na něco užitečného. Do něčeho investuju, do užitečného něčeho. Praktického. Pro generace. Budoucí. Aby věděly, ty generace, jak žili jsme, my, tady. Jak. A potřebovala, od vás bych pomoc potřebovala. Když máte zkušenosti. S tiskem. S vydáváním knih. A tiskárnu, i tu mi můžete, zařídit pomůžete. Vidíte? I platit, platit dokonce vás budu, za to. Dokonce. Co říkáte?

(*Liputin se v pozadí uchechtne.*)

Vy se smějete? Smějete se, Nikolaji Vsevolodoviči?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Promiňte, já se nesměji.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Vždyť to váš, váš nápad byl. Ve Švýcarsku. Kde potkali, jsme se potkali. Tak říkal, tohle říkal jste mi. Lizaveto, drahá, to jste říkal, drahá, tolik, tolik peněz máte a nadarmo, nadarmo je máte. Tak užitečného, něco užitečného podnikněte, s nimi. S těmi. Penězi těmi. A tohle, tohle jste navrhl mi.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ale já se opravdu nesměji, Lizaveto Nikolajevno.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Aha... Tak co říkáte, pane Šatove? Co na to říkáte?

ŠATOV: Já... Já...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Šatov je vaší myšlenkou uchvácen, slečno Lizaveto. Úplně to na

něm vidím.

ŠATOV: Nápad... je to, pěkný. Pěkný nápad.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Vidíte, pane Šatove?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Určitě souhlasí, určitě. S tiskárnami, s těmi umí, to velice umí. A sám, sám vám jistě hned, velmi záhy opatří, nějakou opatří. Tiskárnu. Vidíte, Šatove? Pro vaše dílo, velké dílo.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano? To skvělé, by to bylo skvělé, pane Šatove!

ŠATOV: Já... Já...

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Takže souhlasíte?

(Šatov mlčí.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, souhlasí. Určitě souhlasí, pan Šatov. A sám, určitě sám, a rád, přijde, za vámi přijde, brzy.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tedy, jsme domluveni, tedy?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Domluveni.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA *(rozechvěle)*: A vy, vy, Nikolaji Vsevolodoviči? Nechcete, chcete mi říct, něco říct? Nechcete?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ne, děkuji, Lizaveto Nikolajevno.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA *(opět na hranici hysterie)*: Určitě? Přece víte. Vy víte přece. Že jak nahá. Jak nahá před vámi stojím. Vždycky. Stojím. A klidně se postavím. Nahá před vás. Úplně. Vždyť víte. Přece víte. Protože až do duše, do mé duše mi vidíte. Cítím to. Cítím. A kdybyste řekl, přikývl, naznačil, alespoň naznačil, hned do náručí, hned do náručí se vrhnu. Vám vrhnu. I když jste ženatý, ano, ženatý, vím to, ženatý. S tou, s tou... Taková mezaliance! Hnus takový! Prostě ženatý. Ale co je to, co je být ženatý? Když srdce touží, hoří srdce, na kusy ho trhá, touha trhá, na kusy, co je to?

Proti tomu, co? Nechcete? Opravdu nechcete mi říct? Nic? Určitě?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Určitě.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tedy, na shledanou, dámo a pánové. *(Rychle odejde.)*

(Všichni až na Petra Štěpánoviče a Nikolaje Vsevolodoviče propuknou v bouřlivý smích.)

VIRGINSKIJ: Kroniku!

VIRGINSKÁ: Aby věděly, budoucí generace věděly...

LIPUTIN: ...v jakých sračkách, sračkách jsme to žili!

VIRGINSKÁ: A úplně nahá, nahá tady stála! Nahá!

(Lebjadkin se vynoří zpod stolu.)

LEBJADKIN: Už je pryč?

(Všichni se na chvíli přestanou smát, podívají se na Lebjadkina a opět vybuchnou v chechot.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ *(utne výbuch veselí)*: Šatove! Je jasné, je vám jasné, že Lizaveta, Lizaveta Nikolajevna, to děvče, prostomyslné děvče, zamilované, nešťastně zamilované, zajištěné, finančně, neví co by, s penězi co by? A že tiskárnu potřebuje, zřídit tiskárnu, která tisknout, bude tisknout i letáky? Naše letáky? A že vy, vy, Šatove, ji teď máte konečně vykopat, tiskárnu vykopat a poskytnout slečně Lizavetě, co si přeje a nám taky? Co si přejeme? Je vám to jasné, Šatove? Zavázal jste se! Slíbil! Že uděláte, přesně tohle uděláte! Je vám to jasné, Šatove?!

(Šatov se zvolna postaví.)

ŠATOV: A vy, vy slíbili, jste slíbili, že na pokoji, že pokoj mi dáte, když tiskárnu, když tu převezmu a pak předám. Jenom předám ji. Vám!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Situace, se změnila situace. Teď jiné, úkoly jiné máte!

ŠATOV: Já odmítám! Odmítám, úkoly! Další úkoly. Nechci. Už dost. Už nechci nic

mít. S vámi mít. S tou organizací, vaší organizací! Nic! Jste pomatenci! Blouznivci! Dogmatici! Nerozumíte, vůbec nerozumíte! Rusku nerozumíte! Národu! Vždyť co pro vás, co je pro vás Rusko?! Jenom onuce, špinavá onuce. Co je duše, pro vás? Nesmrtelná duše! Ruská duše! Ruského člověka duše? Nerozumíte, vůbec nerozumíte jí. Nechápete, co ruský člověk potřebuje. Co národ je, pro něho? Všechno! Všechno je, pro něho! A vy jenom myšlenky, ideje cizí, západní sem vlečete! Že rovnost všech lidí?! I židáků?! I muslimů?! I teploušů?! Jaký internacionalismus!? To se Boha, Boha nebojíte?! Vůbec!? A co Bůh, co ten je pro vás?! Co?! Ten neexistuje, že!? Neexistuje?! Vy Rouhači! Vy Ateisti! Ruský člověk potřebuje, Boha potřebuje! Vždyť co byl by, co byl bez Boha? Bez Boha není Ruska! Bez Boha není ruského člověka! Bůh potřebuje Rusko, potřebuje Rusa, protože kdyby Ruska, nebylo Ruska, Bůh by neměl, nikoho už neměl, jiného. A vy jenom ničit chcete Rus, matičku Rus! Pošlapat, naplivat na ni.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Máte horečku, Šatove?

ŠATOV: Co? Cože? Cože?! Vždyť sám, vy sám, jste vnukl, ponoukl mě, navedl na tyhle, tyhle myšlenky. Vy sám, Stavrogine, jste mě přesvědčoval, ano vy, ještě nedávno, docela nedávno, že Rusko Boha, Boha potřebuje, ne revoluci, ne rozvrat! Ne chaos! Ale Boha.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, horečku. Určitě máte, horečku. A blouzníte.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Šatove, chápu, že vás něco, něco uvnitř, vás uvnitř nutí žvanit, úplné kraviny žvanit, a že hněte, mučí vás představa, že manželka vaše, ta utekla od vás ve Švýcarsku, tady za Nikolajem Vsevolodovičem, což zdrtilo, velmi zdrtilo vás, ale dovolte, mi otázku dovolte: vykopete tedy tu tiskárnu nebo nevykopete?

ŠATOV (*chvíli zaraženě mlčí*): Vykopu, ale vykopu. Klidně vám ji vykopu. Tu vaši tiskárnu! Ano! Ale potom pokoj! Už mi dejte konečně pokoj!(*Chytne se za hlavu a odběhne.*)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Petře Štěpánoviči, nebyl jste k tomu nebožákovi poněkud

necitlivý?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*zlostně bouchne rukou do stolu a vykřikne*): Přestávka! (*A důrazně pohlédne na ostatní.*)

(*Ti se zvolna nejistě zvednou a začnou po jednom odcházet.*)

Vy tady zůstanete, Lebjadkine!

LEBJADKIN (*ustrašeně*): Já? Proč já?

(*PŘESTÁVKA. Po ní pokračuje 2. dějství.*)

LEBJADKIN: Ano, ano, všechno udělali, jsme udělali, se sestrou, jak chtěl, chtěl jste. Odstěhovali se. Od Filipovových. Pryč: Za řeku. Do čtvrti dělnické, za řeku, zaplivané, zavšivené. Do ghetta. A teď jsme. Tam, za řekou. A nikomu, opravdu nikomu neřekl jsem, kde, kde jsme. Kde bydlíme teď. Nenajde, určitě, nikdo nás nenajde tam. Slíbili jste tisíc, ale dali jste jen dvě stě...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Dobře, Lebjadkine. A teď k vám.

LEBJADKINE: Co? Co zas, ke mně zas, co zas?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přestanete, už přestanete trousit, roztrušovat pomluvy, ty vaše pomluvy?

LEBJADKIN: Jaké, proboha, jaké zas pomluvy?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A dopisy? Anonymní dopisy?

LEBJADKIN: Ale to ne, já ne, žádné, žádné dopisy, žádné pomluvy.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A co dopis, ten dopis, co Varvaře Petrovně, co té poslal jste? Tady o Nikolaji Vsevolodoviči o sestře, své sestře. A pomluvy, co vykřikujete, po krčmách vykřikujete. O tajemství, o velkém tajemství, tady, Nikolaje Vsevolodoviče. Myslíte, že nevím, že nevíme o tom? Všude, všude své lidi máme, všude.

LEBJADKIN: Ach, ne! Proboha, to ne! To já bych..! Odpusťte, odpusťte, Nikolaji

Vsevolodoviči, odpusťte. To ta vodka, příliš vodky ze mě mluví. Vždycky. Já... Já někdy, prostě někdy neovládnu, tohle neovládnu. Nutkání takové. Prostě. Někdy. Slíbili jste tisíc, ale dali jste jen dvě stě...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A že vám je tady Nikolaj Vsevolodovič dlužen, peníze dlužen, že poslal vám málo, peněz málo, všude povídáte, roztrubujete. A to nemluvím, nemluvím ani, co povídáte, o tom co chystáme, co povídáte.

LEBJADKIN: Ach, ne, to ne. Odpusťte, Petře Štěpánoviči, to opravdu ta vodka, když se nenapiju, když se vodky nenapiju, tak potom takové nesmysly, nesmysly ze mě jdou. Odpusťte, prosím, odpusťte mi.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Když se neovládnete, tak neuvídíte, od Vsevolodoviče tady, ani kopějku už neuvídíte.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To neuvídí tak jako tak. Brzy oznámím, oficiálně oznámím, že Marie Timofejevna je opravdu má žena, má zákonitá manželka. A neuvídíte. Tedy za své mlčení a tu vaši péči, o ni péči, už ode mě neuvídíte ani tu kopějku.

LEBJADKIN: Ach ne! Slitování, Nikolaji Vsevolodiči, mějte přece slitování!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Běžte, Lebjadkine!

LEBJADKIN: Ano, ano, jistě. Jistě. Samozřejmě. Mám jít. Už jdu.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A Lebjadkine. Tady. Tady máte dvě stě rublů. Od Nikolaje Vsevolodoviče. Dalších. Za péči, za vaši péči. O vaši sestru.

LEBJADKIN: Ach, děkuji, děkuji, služebník, služebník. Čest práci!

(Odejde.)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Proč jste mu dal ty peníze?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Opravdu chcete oznámit, že ta pomatená mrzačka je vaše žena?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Zlomí to vaší paní matce srdce.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Naprostý skandál. Syn nejbohatší ženy v gubernii manželem ošklivé, bláznivé, kulhavé ženské,

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ale není chaos, zmatek, skandál něco, co velmi potřebujete?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A přitom stačí říct, stačí kývnout prstem a můžete mít v tomhle městě jakoukoli ženu. I některé muže.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Zejména Lizavetu Nikolajevnu.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přivedu Vám jí do postele. Už teď je úplně nahá.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji. To je od vás milé.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: A co vlastně chcete po mě, Petře Štěpánoviči? Protože ode mě přece něco chcete? Nebo snad ne?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Vy se nudíte. Příšerně se nudíte. Máte všechno. Z nudy. Z prázdnoty, kterou se snažíte zoufale zaplnit. I kdyby měl celý svět shořet.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ (*se ironicky uchechtne*): Hezky řečeno. Ale co chcete vy ode mě? Nejsme tady přece kvůli tomu, abyste mě obveseloval analýzami mé duše.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Já vás potřebuji, Nikolaji Vsevolodoviči.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Toho jsem se obával.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Proč?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Je až příliš lidí, kteří mě potřebují, a já vůbec nevím proč.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*položí svou dlaň na ruku Nikolaje Vsevolodoviče*): Dejte nám svou

tvář. Dejte nám své tělo. Své charisma. Svou osobnost. Buďte naší hvězdou!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Takže jestli tomu správně rozumím, já budu tvář a vy budete mozek?

(vleze tam Virginskij: Je tohle schůze?)

OBA: Pakuj!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ne. Mozek, ten opravdový mozek je v centrále. V Petrohradu. Ten řídí síť buněk, jako je ta naše, rozprostřenou po celém Rusku. A až přijde povel, propukne to. A propukne to brzy, to mi věřte. V Rusku to vře. Lidé přicházejí o práci. A ti, co ještě práci mají, mají ji za pořád nižší mzdy. A žijí v nejistotě, jestli zítra budou mít čím nakrmit své děti. A přitom chodí podél zlatých paláců, kolem kterých vyrůstají pořád vyšší zdi. Čím nižší mzdy, tím vyšší zdi. Tak jak se rozhodnete vy, Nikolaji Vsevolodoviči?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Centrála, jaká centrála?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Musí se přece někde začít. A proč ne právě v téhle gubernii? Proč ne právě tady? A s vámi, jako ikonou revoluce. Vždyť odtud, i z téhle řiti světa může vzejít oslnivý záblesk osvobození, skutečného osvobození

(Nikolaj Vsevolodovič zívne.)

Nudím vás?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, k smrti. Odpusťte mi mou upřímnost.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Takže nemáte zájem?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ještě nevím. Ale napadla mě jiná věc.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Jaká?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Abyste ty hlupáky, tu vaši buňku opravdu sjednotil, aby se na ně dalo opravdu spolehnout, aby se prověřily vaše skutečné síly, měli byste

někoho společně zabít.

(Vstoupí Liputin.)

LIPUTIN: Promiňte, ale už, začala už, nezačne schůze? Nebude pokračovat schůze, už?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ven!!!

LIPUTIN: Promiňte... *(Zmizí.)*

(Petr Štěpánovič se divoce zahledí Nikolaji Vsevolodoviči do očí, jako kdyby se na něho chtěl vrhnout. Stavrogin jeho pohled klidně opětuje. Pak se Petr Štěpánovič najednou posadí.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Šatova.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ *(bez zájmu)*: Proboha, proč právě Šatova?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Víte, Nikolaji Vsevolodoviči, proč jsem Lebjadkinovy přestěhoval za řeku? Do chudinské čtvrti?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To pravdu nevím.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Aby nebyla na očích. Udělal jsem to pro vás.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ *(lhostejně)*: To je od vás milé. Děkuji.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A pak, za řekou se může stát ledacos. Obzvlášť Lebjadkinovi, který pořád vykřikuje, kolik že to má peněz A tak se k němu domů jednoho večera někdo vloupá, zabije ho a peníze sebere. A zabije rovnou i jeho sestru, protože ta husa se při vraždění svého bratra zrovna probudí a půjde se podívat, cože se to v té kuchyni děje? Někteří totiž nemají co žrát. A vy byste byl zčistajasna vdovec.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji, to je od Vás milé, ale proč Šatov?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Protože Šatov je nacionalistický dobytek!

(Dovnitř nakoukne Julie Michajlovna.)

JULIE MICHAJLOVNA: Promiňte, Petříčku, milý Petře Štěpánoviči, ale je tohle, tohle to tady, je to schůze?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ *(zcela proměněn)*: Drahá, Julie Michajlovno nejdražší. Jistě ale, jistě, že je to schůze, tady schůze. Určitě!

JULIE MICHAJLOVNA: Vzrušující, to je tak vzrušující, Petříčku, tak schůze, je to schůze. A dokonce pan Stavrogin, i ten je tady. *(Upravuje si účes, prohlíží se v zrcátku.)*
Promiňte, Nikolaji Vsevolodoviči, promiňte, jsem neupravená celá. Rozcuchaná. Tak schůze! Krása, to je prostě krása! A vrušující, vzrušující to je, vidíte? A to jen dva, jen dva tady jste? Na schůzi? Tady?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Právě máme přestávku, JULIE MICHAJLOVNA: Ach, ano. Přestávka, samozřejmě. Přestávka. I schůze přece, přestávku, potřebuje přestávku, to dá rozum, že? Potřebuje. Přestávku.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, ano, drahá Julie Michajlovno, i schůze, obzvlášť schůze, ta potřebuje, přestávku potřebuje, rozhodně.

JULIE MICHAJLOVNA: A i vy, dokonce, i vy, Nikolaji Vsevolodoviči, jste zde. I vy. Člověk tak ušlechtilý, ušlechtilého srdce. *(výkřik)*

(Nikolaj Vsevolodovič pozvedne tázavě obočí a pohlédne na Petra Štěpánoviče.)

No ano, ano, jen nedělejte, se nedělejte. Tady Petříček, Petříček všechno, všecičko nám vyprávěl. Však víte. Tam, tehdy. U Varvary Petrovny, když individuum, to podivné individuum, tak zle, tak strašlivě se k vám zachovalo. Protože si mylně, nesmyslně úplně myslí, že mu žena, manželka jeho za vámi utekla. A přitom jenom proto, to bylo proto, že neschopný, chudý je a sám za to, sám si může, že žádná žena by nežila, nikdy nevydržela žít s ním. Tak vyprávěl, tady, Petříček taky, o tom taky, jak jste se spustil, trošinku spustil, zbloudil, to mládí, že, inu, to mládí, v Petrohradě trošinku spustil a s podivnými existencemi, tak s těmi se tam, stýkal se. V Petrohradě.

A jak narazil jste. Na tu chudinku narazil a jak hezky, tak hezky jste choval se, k ní choval, až si do hlavy, vzala do hlavy chudinka, že manželé, že manželé jste. A jak se staráte, od té doby hezky staráte o ni. A lidi, zlí lidi jen pomlouvají vás, za to pomlouvají. Taková hrůza, vidíte, taková?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Inu... Ano... Přesně tak, takhle to bylo. Tohle, Julie Michajlovno.

JULIE MICHAJLOVNA: Já vás obdivuji, víte, Nikolaji Vsevolodoviči? Obdivuji. Jste zvláštní, velmi zvláštní člověk. Výjimečný.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji. Jste laskavá, velmi laskavá, Julie Michajlovno.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, to jsem. Velmi, velmi laskavá. Všichni říkají, tohle o mě říkají, že laskavá, laskavá jsem. Jen můj muž říká, i když to taky říká, že laskavá, ale on říká, že až moc, až moc laskavá jsem. Ale já myslím, že laskavá, jsem tak akorát laskavá. A že nemá, prostě nemá pravdu, můj muž. Gubernátor.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, nemá, rozhodně nemá, pravdu. Vy laskavá, tak akorát jste, laskavá. Opravdu. Julie Michajlovno.

JULIE MICHAJLOVNA: Děkuji, Petříčku.

(Vstoupí Liputin. Když vidí Julii Michajlovnu, zarazí se.)

LIPUTIN: Promiňte, ale tohle, je tohle ještě schůze, nebo už ne? Není to už schůze?

JULIE MICHAJLOVNA: Ale jistě, jistěže je to schůze, pořád je to schůze. Tak pojd'te, pojd'te přece! Přestávka skončila, skončila už. A posad'te se. Posad'te.

JULIE MICHAJLOVNA: A kde občerstvení, kde občerstvení máte? Copak za schůzi? Jakápak schůze je to? Bez občerstvení? Kdepak máte občerstvení? To tady žádnou ženu, žádnou ženu nemáte? Co by občerstvení, drobné občerstvení, aspoň drobné zařídila?

(blesk, Vstoupí Virginskij a Virginská.)

VIRGINSKÁ: Promiňte, ale je to, je to ještě... pořad...

JULIE MICHAJLOVNA: Ale jistěže, jistěže je to. Schůze je to. To je dost, dost, že jdete.

Tak snad připravíte, děvenko, snad připravíte aspoň občerstvení, nějaké občerstvení!

Tak aspoň čaj! Tak šup šup, drahá.

(Virginská se nadechne a odejde pro samovar.)

(Virginskému, který se ohlíží za svou ženou.) A vy na co tam? Na co čekáte? Přece posad'te, přece se posad'te tady! Sem se posad'te! Nepočká přece, schůze nepočká. Už po přestávce, po té je už. Tak sednout tady, tady si sedněte! A to všichni? Už všichni jste? Všichni?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Kde je Kirillov?

VIRGINSKIJ: Kirillov řekl, že spát, jde domů spát. Ale že spokojený je. Jako inspektor, spokojený. *(Rozzáří se.)* Že vzorní, vzorná buňka jsme. Činorodá, aktivní. A že jestli všichni, všichni by jako my, byli jako my, může, prý může revoluce hned, okamžitě proběhnout.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak revoluce a hned může? Tak pěkně, to je moc pěkné, vid'te?

Já si taky myslím, taky, že vzorní, takoví že jste. Jen to občerstvení, to občerstvení, že nemáte. To je trochu, trochu smutné. Ale snad spraví, brzy se to spraví. Kde je tak dlouho? S tím samovarem? A jak vlastně, jak plánuje se, vlastně revoluce, taková revoluce? Co se musí stát, aby revoluce? Aby ta byla? Ta revoluce?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Virginskij, můžeš tady, Julii Michajlovně, můžeš objasnit? Co musí se, se musí udělat? Můžeš?

VIRGINSKIJ: Ano, ano, rád, moc rád. *(Nadechne se k dlouhému výkladu.)* Já, já, knihu, knihu jsem napsal, o tom. O ráji, o dokonalém ráji, ke kterému lidstvo, by mělo směřovat, to lidstvo.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak ráj, ráj dokonce! A to je hezké, moc hezké, takový ráj!

VIRGINSKIJ: Ano, ano, samozřejmě. Ale trochu, jsem zapletl se, do úvah, svých úvah a vyšlo, nakonec mi vyšlo, že ráj, že dokonalý ráj, kde všichni, lidi všichni si rovni, rovni budou, absolutně rovni, že být bude, muset bude být vlastně, a to je možná podivné, trochu podivné, že takový ráj bude muset být zároveň absolutní despocií.

JULIE MICHAJLOVNA: A to je hezké. Moc, hezké. Takové, takové neatřelé a hezké. Tak ráj. Pěkné.

VIRGINSKIJ: Ano. Ano, pěkné. A že ten ráj a ta despocie, jsem spočítal si to. Tak zhruba spočítal, že muset, budeme muset setnout tak sto milionů hlav. Plus mínus sto milionů. Možná víc, trochu, možná míň. Tak zhruba sto, milionů. Hlav.

(Vstoupí Virginská se samovarem. Nasraná.)

JULIE MICHAJLOVNA: No dost, je dost, že jdete, dušinko! A kde šálky, kde zas šálky nějaké, máte? Kde? Mládenci jak, jak budou pít, čaj pít, když ani šálky, ani ty nepřinesete!? Tak šup, šup, děvenko! Pro šálky ještě, honem, honem! *(Virginská odejde.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale měli, bychom měli dostat se, Julie Michajlovno, k tomu, proč jste přišla. Tak k tomu. A to...

JULIE MICHAJLOVNA: A to k slavnosti, k slavnosti, jistěže, Petříčku, k dobročinné slavnosti ve prospěch chudinek, těch chudinek, guvernantek. Aby krásná, a povznášející, to taky, aby byla. Ta slavnost. Taková. Aby mluvilo se, dlouho ještě, mluvilo se o ní. Jak krásná byla, a to byla, ušlechtilá, zušlechtující, ducha zušlechtující že byla. Ta slavnost. Tak tak aby se mluvilo, o ní. A představte si, představte, že i otec, váš otec přednášku se uvolil, přednášku proslavit. Dokonce i váš otec. Přestavte si. Nevím, vůbec nevím, o čem. Vysvětloval, myslím, že vysvětloval mi to. Ale vůbec nevím. Ale určitě něco vznešeného, to bylo něco. Moudrého.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak to je skvělé! I můj otec! Skvělé! A my taky, už taky pár bodů připravili, jsme připravili pro vás.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak to je výborné, kouzelné to je. Mimořádné. Inu, to mládí, inu.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tady Liputin, tak ten Liputin slíbil, že čtverylku, literární čtverylku secvičí. O literatuře, ruské, a vztahu jejím, k Rusku, S dobrovolníky secvičí.

JULIE MICHAJLOVNA: Literární čtverylka. To originálně, úplně originálně zní. Ano, ano, literatury, té je nám třeba, tady, v gubernii tady. Ducha zušlechtění. Moc pěkné, pěkné. To guvernanky, chudinky chudé guvernanky pookřejí, pookřejí úplně z toho.

(Vstoupí Virginská se šálky.)

No sláva, to je dost, dost je to, že už jdete. Vždyť vyprahlí, celí vyprahlí už musí, všichni být musí. No tak, no tak! Přece obslužte, obslužte nás tady! Obslužte!

(Virginská nasraně servíruje šálky. Pěkně s nimi tříská.)

No vy jste ale, vy jste... Kdybych služku, takovou služku doma měla, tak na minutu, na minutu letěla by, na minutu.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale to křivdíte, křivdíte tady, paní Virginské tady. Trochu, Julie Michajlovno. Paní Virginská totiž tančí, tak taky tanec, zatančí tanec. Na slavnosti zatančí. Primabalerína taková naše je. Naší buňky, revoluční. Primabalerína. Labutí píseň, tak jmenovat se to bude. Ten tanec, to taneční sólo.

JULIE MICHAJLOVNA: A to je hezké. Moc hezké. A co vy, co vy Petříku? Čím vy přispějete? Čím?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Já budu speciální, takovou speciální instruktáž. Takovou. Jak bombu, bombu doma vyrobit.

LIPUTIN: A to víte, víte Julie Michajlovno, kolik lidí, kolik za řekou se vodkou, nedávno vodkou nějakou pančovanou otrávil?

JULIE MICHAJLOVNA: Ale to nemilé, to je velice nemilé. Kolikpak bylo těch, nešťastníků těch? Kolik?

LIPUTIN: Počítám, že tak kolem sto dvaceti.

JULIE MICHAJLOVNA: Tolik? A jaká vodka? A kdo prodal jim, tuhle, vodku takovou špatnou, kdo?

LIPUTIN: Nasvědčuje, všechno nasvědčuje, že z palírny, z lihovaru vašeho manžela ctěného, gubernátora, pocházela, ta vodka.

JULIE MICHAJLOVNA: Cože?! Ale to není, přece možné není. Můj manžel a palírna? To bych, bych vědět přece musela něco takového. To asi pomluvy, zas pomluvy nějaké budou nejspíš. Tím se netrapte, netrapte přece mládenci. A na slavnost, na tu se soustřed'te teď.

LIPUTIN: Bude se to možná i vyšetřovat.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak vyšetřovat možná i, dokonce. No to je pěkné, tak snad, vyšetří se snad něco. To je hodin, jéje! Tak zapovídala, zapovídala jsem se, s vámi tady. A už musím, měla jsem, mám být už jinde někde, úplně. Tak běžím, běžím už, protože vidím, že všechno, na dobré cestě všechno je. A že slavnost, ta skvělá bude, slavnost. Tak pracujte, pracujte, chlapci. Tak žehnám, všem vám žehnám (*Omdlí*)

(Všichni po sobě chvíli udiveně pokukují. Pak náhle opět propuknou v hurónský smích. Veselí chladně utne Petr Štěpánovič.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Vidím, že úkoly, že jasné jsou vám, vaše úkoly. Doufám, Virginská, že vložíte, do svého baletu vložíte všechnu nenávist, svoji nenávist.

VIRGINSKÁ: Netančila, nikdy netančila jsem, ale nenávist, ta tam bude. Nenávist.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Liputine?

LIPUTIN: Literární čtverylku.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Výborně! A taky připomenout, ještě zmínit musím. Důležitou věc. Je mezi námi udavač.

VIRGINSKIJ: Cože?!

VIRGINSKÁ: Jakže?!

LIPUTIN: Kdo je to?!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Je to Šatov. Zabít, musíme ho zabít.

VIRGINSKIJ: Ale to...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Virginskij, o sto miliónu hlavách, o tolika hlavách mluvíte a jedna, jedna hlava se moc, moc vám zdá?

VIRGINSKIJ: Ne, ne, jedna hlava málo, málo je. Jedna hlava. Určitě.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nebo chcete, snad chcete na Sibíři skončit? Na patnáct, dvacet let? Na Sibíři? To chcete?

LIPUTIN: Ne! To ne! Jistě, že ne! To nechceme.

VIRGINSKIJ: V žádném, v žádném případě!

VIRGINSKÁ: Ano, ano! Zrádce musí zemřít!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ať se všechny modly skácejí. Ať shoří starý svět!

Vyved'te ženy z područí mužů! Ať se vzbouří. Zbavte utlačované strachu a apatie, té opory nespravedlivých pořádků! Ať jdou šlapat chodník, guvernanky! Ať jdou šlapat! Ať i ony si uvědomí, v jakém nelidském světě žijí! Vyhod'te do povětří burzy! Rozmetejte sazby jejich prolhaných novin! Naplivejte v kostelích do křtitelnic! Pokálejte oltáře! Poskvřňte tu jejich pohádkářskou svatost nasáklou krví! (*Hrobové ticho.*) Revoluce má v nejbližších dnech propuknout po celém Rusku. Naše slavnost může začít!

(Nikolaj Vsevolodovič začne pomalu tleskat. Ostatní na něho chvíli hledí. Pak se k němu postupně přidávají. Vznikne z toho dlouhý vespólný potlesk.)

3. Dějství

(Změna světla. Slavnostní znělka. Na jevišti slavnosti vstupuje úplně ožralý Lebjadkin.)

LEBJADKIN *(dlouho mlčky stojí a pitomě se křeni)*: Opilecká etuda, blekotá cosi, na konci...já už vím co je to milovat...jo!

(Tleská a potácí se. Vstoupí Liputin a vytlačí ho ze scény. A postaví se místo něho.)

LIPUTIN: Panstvo velevážené, milí hosté, omluvte tuto trapnou, vskutku trapnou poruchu, technickou, omluvte. Nedopatření takové. Přivítat. Velice vítám vás, tady, všechny na události, vele významné, na slavnosti charitativní pro guvernanky, na podporu guvernanteček nebohých, strádajících guvernanteček. A přistoupíme, hned přistoupíme k první, k vystoupení úvodnímu. A nepůjde o nic, jiného o nic, než o čtverylku litererní, čtverylku, která ducha oblaží, i smysly potěší. Tak prosím, čtverylka, litererní. A dovolím si, ji na klavír, osobně hudebně ji doprovodit. Když dovolíte mi. *(Usedá ke klavíru a hrábne do kláves.)* Jistě každý, každý pozná z vás, velikány naše litererní. Takže nebudu, nijak komentovat nebudu to.

(Jako první přitanečí literát ve fraku a s velice dlouhým vousem.)

LIPUTIN: No ne, přátelé, to snad, musí snad sám Tolstoj, Lev Nikolajevič být! A koho to tady máme nyní?

(Přitanečí Puškin s prostřelenou hlavou.)

LIPUTIN: No to snad Puškin, dokonce Puškin je! Podle té prostřelené lebky. Ještě možná Lermontov, tak ten by mohl být to. Ale toho přece do břicha, do panděra litererního v souboji střelili. A už ho tu taky máme! Vida, sám Lermontov, Michajl Jurjevič!

(Přitanečí Lermontov s prostřeleným břichem.)

LIPUTIN: No a do čtveřice, protože čtverylka to je, přece je, čtverylka, tu máme... Podle té role, toaletního papíru role, soudím, že sám Anton Pavlovič Čechov k nám tančí. Vždyť známo je, i dámám zde přítomným, že dílo svoje, celé skoro, na záchodě, v

kadibudce útulné sepsal.

(Literáti chvíli tančí a následně začnou zpívat něžnou píseň.)(paralelně začíná etuda Šatov a míč)

LITERÁTI: Ach, ta ji měla,
voňavou, šťavnatou.
Celá se chvěla,
touhou svou hanbatou.

Šmát jsem jí do ní,
jak luk se napjala
a vláha Boží
mi z ruky kapala.

Kozičky vztyčené
jak šídla chtivá,
těší se prcina,
věneček zpívá.

(První dámy v publiku omdlely.)

Paralelně s písní začíná dialog Šatova a Šatovové

Ale také...

xxx

(Nikolaj Vsevolodovič a Marie Timofejevna. Marja Ti0mofejevna mu klečí u nohou a objímá je.)

MARIE TIMOFEJEVNA:3xKonečně jste mě přišel navštívit, můj kníže.

Odpusťte, jsem trochu neupravená. Nečekala jsem vás. Měl jste vyslat posla, který by mě zpravil o vašem příjezdu. A já vás mohla přijmout, jak si vaše urozenost

zaslouží.pauza

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Vstaňte, prosím, Marie. Nejsem žádný kníže. Vstaňte!

MARIE TIMOFEJEVNA: To už mi také říkali, ale já vím, že jsou to nesmysly.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Kdo vám to říkal?

MARIE TIMOFEJEVNA: Přece oni. Mé služebnictvo. Mé dvorní dámy. Ale nebojte se, mě neobelstí. Urozenou krev přece poznám. Konečně. Přišel jste mě unést? Přišel jste mě vysvobodit?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: I tak by se to dalo říci.

MARIE TIMOFEJEVNA: Nebude to lehké, můj kníže. Budou se vám v tom snažit zabránit. Budete o mě muset bojovat s jinými nápadníky. Může se vám postavit do cesty i můj otec, velkokníže s celou svou armádou. A vy, jak vidím, ani nejste ozbrojen. Kde máte svůj meč, kníže? Kde máte zbroj?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Plácáte nesmysly, má milá. Určitě zase budete mít záchvat.

MARIE TIMOFEJEVNA: Zamilovaní kriplové přece mohou plácát nesmysly!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Musím si s vámi promluvit.

MARIE TIMOFEJEVNA: Tak mluvte, můj kníže. Cokoli řeknete, je pro mé uši nebeskou hudbou.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Koupil jsem ve Švýcarsku, v jednom překrásném zapadlém horském údolí malý domek. Tam bych chtěl žít. Utéct ode všeho a žít skromně a v ústraní. Pod horami. Každý den pozorovat západ slunce za vysokými štíty. Bloumat po okolních kopcích. Takhle bych chtěl zestárnout. Šla byste se mnou?

MARIE TIMOFEJEVNA: Teď ale plácáte vy, kníže.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Myslím to vážně.

(Marie Timofejevna mu pohlédne na tvář. Její výraz se prudce změní a odtáhne se.)

MARIE TIMOFEJEVNA: Kdo jsi! Ty pichlavý d'áble! Poslali tě oni? Abys mě podvedl?

Ty nelidská stvůro! Ty prolhaná licoměrná bestie, co ses chtěl vydávat za mého knížete!

Navedly tě mé dvorní dámy? Ty pokrytecká krvežíznivá pijavice? Poslal tě můj lokaj?

Kam zmizel můj králevic!?! Kam zapadlo mé slunce?! Nesaháš mu po kotníky! Ty

odporné, tlusté prase! Ty Lžidimitriji! Ty skřehotavý falešný princ. Hrbatý střízlíku!

Vyžraný Griško Otrepjeve! Táhni! Táhni z mého paláce, než tě dám zmrskat. Táhni!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Sbohem!

xxx

MARJA: Kolik jsi mu dal?

ŠATOV:Pět

MARJA: Nedala bych mu ani dvě. Drcal se mnou po celém městě, než našel tuhle Tvoji díru....Jestli nechcete, abych tady zůstala, já to pochopím, nakonec jsem to byla já, kdo Vás opustil.

ŠATOV: Deset dnů po svatbě.

MARJA: Já vím, já vím...

Šatove, já jsem nečekala, že jsi takový ubožák

ŠATOV: Promiň, promiň, Marjuško. Já... Promiň, promiň.

MARJA: Ježíši Kriste, Ty se nemáš co omlouvat,...

MARJA: Tak já si půjdu dát ten Tvůj čaj.

ŠATOV (nad jejím outěžkem): Je jeho?

MARJA: Je moje.(hekot)

ŠATOV: Copak,? Copak je, Marjo, Marjuško, co je ti? Proboha, co je ti?

MARJA: Vy jste tak, nemožný Šatove! Copak nevidíte, že rodím?

(Šatov jde klepat)

Xxx

Nikolaj Vsevolodovič se obléká do županu. V posteli leží post-koitální Lizaveta Nikolajevna.)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tak se to, stalo se to.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano. Stalo.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Hm.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děje? Něco se děje?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Jinak. Představovala jinak, jsem si to.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Jak jinak?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Hm.

(Nikolaj Vsevolodovič se na ni tázavě podívá.)

Prostě jinak.

(Tázavý pohled nepřestává.)

Víte, Nikolaji Vsevolodoviči. Prostě tak. Tak, že když obejmete, když obejmete mě, že se propadnu, do hlubin, možná spíš výšin, do víru, divokého víru, který zahubí, mě zahubí, anebo vysoko, mě vysoko vynese, ke hvězdám, třeba. Že rozprsknu se, v objetí, ve vašem objetí...

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Rozprsknete?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, že rozprsknu, že duši, mou duši ze mě vysajete a pak nový, život nový, úplně, ten do mě vdechnete. Mi duši vrátíte, jinou ale už, jinou.

Bohatší, vznešenou takovou, že přejde, do mě přejde, ta duše, zpátky a že stará duše,

má stará to bude, ale už jiná, bude jiná úplně. Že budu jiná. A teď nejsem jiná.

LIZAVETA: Kolikátého je dnes?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Já nežiju podle kalendáře.

LIZAVETA: Já celý život žiju pro tuhle chvíli, a teď nejsem jiná.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Nejste jiná?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ne.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To mě mrzí.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Mě taky.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Hm.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Hm.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Víte, měl jsem, takový sen jsem měl.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Jakýpak, Nikolaji Vsevolodoviči?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: (Šatovová) Toužil jsem...

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*dychtivě vpadne*): Po mě?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Toužil jsem po klidu. Občas. Někdy. Po všem tom...

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*zklamaně*): Ach tak...

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Že odstěhuju se, odjedu s ženou, milovanou bytostí.

Někam, daleko někam. Třeba do Švýcarska, do malého domku, takového, malého, pod horami. Ode všeho. Tohohle běsnění. I od běsů, i svých běsů, všech těch. Běsů. Ať už pokoj, ten mám. Ode všeho. A od toho, hlavně od toho, jak pořád, někdo čeká něco, ode mě čeká. Pořád něco. Jen ona a já. Ona, co nic nečeká. Co ví. Jen dva, jen my dva.

(*Lizaveta Nikolajevna na něho chvíli hledí a pak se začne hlasitě smát.*)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Nevěděla, vůbec nevěděla jsem. Že takový smysl, pro

humor smysl máte, Nikolaji Vsevolodoviči. Nevěděla.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tak já taky. Taky řeknu, vám řeknu. O snech, svých snech, co vysnila si, jsem si vysnila. Ale vážně, vážně řeknu. To myslím. Vážně. Že kamkoli přijdu, s vámi přijdu, povedete mě, zavěšena budu do vás, kamkoli přijdeme, tak všechny oči, zraky všech jenom na nás, na nás budou, hledět budou a říkat, budou si říkat, takový pár, takový krásný pár, anebo jenom civět, jenom civět budou a závidět. Pozornost, kam se hneme, tak pozornost jenom na nás, na nás bude upírat se. A budou říkat si, jak sluší, jak krásný pár jsme. A ten Stavrogin, ten konečně vybral, tu správnou si vybral. Takhle mluvit, tohle říkat budou. A když spojíme, já pět set svých, pět set duší, ale další zdědím, sedm set po matce zdědím, a vy svých dvě stě, ale dalších patnáct set mít, budete mít, až Varvara Petrovna, až ta umře, chuděrka, tak ty zdědíte, takže duší, mít celkem duší budeme mít, no kolik, kolik duší budeme mít? No tak, Nikolaji Vsevolodoviči, snad počítat, snad umíte počítat přece, ne? No kolik?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Odpusťte, Lizaveto Nikolajevno, netuším.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*dychtivě*): Skoro tři tisíce duší,

ŠATOV: Zaměstnanců

JELIZAVETA: Nikolaji Vsevolodoviči! Tři tisíce! A budu moci, taky budu moci v nákladu, mnohem větším nákladu, vydávat kroniku. Však víte, tu kroniku, co přál jste si. Co navrhl, vy sám navrhl jste mi. O které jednala, jsem jednala s Petrem Štěpánovičem. A tím, tím podivínem. Jak se jenom, jenom jmenoval?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Šatov.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, tak s tím. Ale to opatrně, samozřejmě opatrně. Jistě. Nepromrháme jmění přece, neutratíme, za literaturu nějakou, že?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, to hloupost, úplná hloupost by byla.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Vidíte? A taky tu, tu... tu manželku vaši. Tak té se zbavit musíme. Vidíte? Nejlíp, by bylo nejlíp, kdyby umřela, vidíte? Tak, zničehonic třeba. Však chudina, umírá snadno chudina, často a snadno. A nic, vůbec nic se nestane, když umře, nějaká, chudina nějaká. Vidíte? Tak umře chuděrka, najednou třeba. Že? Však komu bude chybět? Že?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Máte moc krásnou hedvábnou šálu. Smím si ji na chvíli půjčit?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ale jistě, jistěže, Nikolko, jistěže můžeš. Vždyť už patříme, my teď, už k sobě patříme. A co je moje, je tvoje i. Tvoje. Vidí?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To jsem rád.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A kolik? Kolikpak je hodin, Nikolko?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Bude něco po půlnoci.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Takže ta záře, tamhle na obzoru záře, to asi není, že? Není svítání.

(Proměna. Zpět na slavnosti.)

LIPUTIN: Velevážené, panstvo milé, a naše slavnost dobročinná, charitativní, ve prospěch guvernanteček, zkroušených, životem zkoušených guvernanteček pokračuje. Dalším, výstupem velkolepým, oblaží, nás všechny si dovolí oblažit, primabalerína, naše, tanečnice virtuózní, ladná, elegantní a ladná paní Virginská, s tancem svým, tancem z Labutího, na melodii z baletu Labutí jezero. Prosím, račte, paní Virginská.

(Na scénu nemotorně vtančí Virginská v baletní sukénce a v bagančatech. Nejdříve vtančí se špalkem, který odloží uprostřed scény.)

LIPUTIN: A copak si to sebou, copak nese si to? Že by špalek, ten to byl? Špalek? Snad originální, pojednání baletní originální toto, z venkovského prostředí bude? O našem

lidu, lidu rolném, snad že by?

(Virginská opět odtančí a přitančí tentokrát se sekyrou. A zatne ji do špalku.)

LIPUTIN: Ach, no ano! No ano! Tady, bude se tady dneska dříví štípat, určitě štípat, dříví štípat bude. Primabalerínka jedna, rozkošná, vidíte? Rozkošná! *(Vilně se zavrtí.)*

(Nakonec Virginská vtančí s figurínou pupkatého buržoy v cylindru, ve fraku a s šerpou.)

LIPUTIN: Ale chybí, tady už mi chybí, opravdu slova chybí. Co v plánu. Co vlastně v plánu, naše, má naše primabalerínka? S tímto pánem? Ctihodným, dozajista ctihodným, movitým. A šerpy, dle šerpy soudím, že snad, i snad s funkcičkou tou nějakou, že by snad? Od cara, bátušky že by obdržel? Copak to má asi za lubem? Primabalerínka jedna. Tedy nechme, umění nechme taneční tedy promluvit. Ať samo, za sebe hovoří, to umění. Taneční.

(Virginská chvíli nemotorně tančí s figurínou. Liputin přejde z Labutího jezera do Internacionály. Virginská pak položí figurínu na špalek, uchopí sekeru a utne jí hlavu. Následně do ní velmi zběsile seká, podobná rozdivočelé bakchantce. Sekání zdařile prokládá cákáním kečupu z velké plastové lahve. Na figurínu i na sebe. Zkrátka takové malé kečupové orgie. Náhle na scénu vtrhne Gubernátor.)

GUBERNÁTOR: A dost! Dost bylo toho! Dost už! Já nepřipustím! Nepřipustím! Skandál! Nehoráznost! Odpornost! Anarchisti! Socialisti! Verbež se tady, nebude se producírovat tady! Už! Nebude žádná! Zabráním! Zabráním já, tomu já! Já gubernátor! Zakazuji! Dost! Dost! *(Chytne se za srdce.)* Julinko! Julečko! Špatně. Tak špatně mi je. Najednou. *(A sesune se k zemi.)*

xxx

(ožralý Lebjadkin. U ležící Gubernátorové... Dva kroky dopředu, jeden dozadu. Opilecky si cosi mumlá pod nosem. Naproti mu vyběhne Šatov.)

ŠATOV *(překotně)*: Lebjadkine! Lebjadkine, tak rád jsem, rád, že vidím, vidím vás! Půjčte, přáteli, půjčte mi, peníze půjčte! Žena, vrátila se mi žena. A rodí, rodí. Dítě rodí

Peníze, potřebuju peníze! Na porodní bábu. Lebjadkine, půjčte mi! Vrátím, co nejdřív vám to vrátím! A změním, o vás mínění změním, Lebjadkine! Máte přece, máte přece peníze!

LEBJADKIN: Táhni! Táhni, špíno žebrácká! Mých peněz, mých se ti zachtělo!? Nic nedám! Nic! Běž jinam si, žebrat běž! Jinam! Špíno jedna!

(Šatov nehnutě stojí a hledí na Lebjadkina. Pak mávne rukou a běží pryč.)

ŠATOV: Eh!

(Lebjadkin pokračuje v cestě napříč jevištěm. Opět dva kroky dopředu, jeden dozadu.)

LEBJADKIN *(opět brblá)*: To by tak, se tak hodilo mu. Aby Lebjadkin, kapitán Lebjadkin, prachy rozdával. Špíně nějaké. Rozdával. Žádný blbec, žádný pitomec není, Lebjadkin. Kapitán. Ten pod čepicí, pod čepicí má, Lebjadkin. Hlupák není, žádný hlupák. Lebjadkin. Kapitán. *(Znásilňuje bezmocnou Gubernátorovou)*

(Mezitím naproti němu vystoupila neznámá zahalená postava. Lebjadkin si jí po chvíli všimne.)

LEBJADKIN: Příteli! Buď zdrav! Známe, známe se?! Dojem, mám dojem, že viděl, že už viděl jsem tě, někde. *(Postava mlčí.)* Tak pojď! Pojď se mnou! Ke mně domů pojď. Popijeme. Napijeme se spolu. Však mám, peníze mám. Dost peněz. Tak co nenapil bych se. S kamarádem. S přítelem. Že jo? Rád, máš vodku rád? Jasně, že máš! Kdo neměl, by neměl rád, vodku, co? *(Obejme postavu a vlastně se o ni opře a odcházejí spolu. Když se postava otočí a je odváděna Lebjadkinem, vidíme, že za zády drží nůž.)*

Xxx

JULIE MICHAJLOVNA: JULIE MICHAJLOVNA: Ach, Petříčku, Péťo, co udělal, co jste mi to udělal? Taková ostuda! Taková ostuda! Vždyť odcházejí. Lidi ze sálu odcházejí. A ti hosté, co u baru, co vodkou, tou se tam, vodkou nalévali se smějí, smějí se.

Všemu smějí. Hrůza, taková hrůza.

Xxx

xxx

(Po porodu zcela vyčerpaná Marja Šatovová. Nad ní stojí Kirillov a drží v ruce plačící dítě. Vběhne Šatov. Zarazí se.)

KIRILLOV: Promiňte, omlouvám se, Šatove. Slyšel jsem křik. Slyšel. Tak jsem přišel. A pomohl, trochu pomohl. Tohle, tohle je tuším vaše. *(Podává mu nemluvně. Šatov si v posvátné úctě sejme čepici a převezme si dítě od Kirillova.)*

ŠATOV: Marjo, Marjuško... To je...

KIRILLOV: Tuším, že to, že je to tuším dítě.

(Šatov na Kirillova udiveně pohlédne.)

Promiňte, omlouvám se, Šatove. Nejsem, zvyklý úplně nejsem, rodit, děti rodit. Nový život, pomáhat novému životu. Tak přemýšlím, trochu přemýšlím, jestli nepřičí, se to nepřičí trochu, filozofii, mé filozofii, mým názorům. Pomáhat, na svět. Novým lidem na svět. Na tento strašný, hrozný svět. Ale, kdo ví, třeba, taky třeba pochopí, tenhle člověk, nový člověk, že bohem, že může bohem se stát, jenom když sebevraždu, když se zastřelí, sám zastřelí. Však víte. Už vysvětloval, jsem vám to vysvětloval.

Několikrát. Vysvětloval. Tak já půjdu. Asi tedy půjdu. *(Chvilku nerozhodně stojí. Pak rychle odejde.)*

MARJA ŠATOVOVÁ: Kde jste, proboha, zase byl Šatove? Co vás to napadlo, nechat mě tady samotnou? Ještě že Kirillov má víc rozumu než vy. Kdyby jeho nebylo, tak bych už nejspíš dávno duši vypustila. A tohle, tohle *(s odporem)* dítě nejspíš se mnou. To je ale zvláštní člověk, tenhle Kirillov. Zvláštní. Celou dobu, co jsem rodila mi

vyprávěl o své sebevraždě.

ŠATOV: Odpusť, odpusť mi, Marie. Marjuško. Snažil jsem se, strašně snažil, sehnat peníze, porodní bábu, ale nedokázal jsem to. Odpusť. (*Rozpláče se.*)

MARJA ŠATOVOVÁ: Proboha, Šatove, nechte toho! (*Zasténá bolestí.*) Fňukáte jak stará baba.

ŠATOV: Odpusť, odpusť mi, Marjuško. Tady, tady, vem si děťátko k sobě. Potřebuje přece k mámě.

MARJA ŠATOVOVÁ: Odneste ho. Do sirotčince ho odneste. Tam mu bude líp. Nechci ho. Je to dítě toho... toho bídáka. Nechci ho.

ŠATOV: Ale co to povídáš, Marjo, Marjuško?! Co to plácáš? Kam bych ho nosil? Vždyť přece potřebuje mámu. A taky tátu potřebuje. Vždyť je to přece tvoje dítě. A je to taky moje dítě. Moje. Zůstane tady. S námi. Ach Marjo... Marjuško.

MARJA ŠATOVOVÁ (*něžně*): Šatove, vy jste ale takový idiot.

(*Vstoupí Virginskij.*)

VIRGINSKIJ: Půjdeme, Šatove?

ŠATOV: Hned. Hned to bude. (*Nakloní se k Marii, políbí ji na čelo a udělá ji na něm prstem křížek.*) Počkej tady na mě. Hned jsem zpátky.

MARJA ŠATOVOVÁ (*náhle vyděšeně*): Kam chceš jít, Šatove? Zůstaň se mnou. Zůstaň s námi. Vždyť tě potřebujeme. Ty už se přece nevrátíš! Vím to! Nikam nechod'!

ŠATOV: Ale jdi ty, Marjo, Marjuško moje. Jenom na chvílku odejdu a budu zpátky. Předám jim tu pitomou tiskárnu a pak už budeme pořád spolu. A cestou seženu peníze a koupím ti konečně něco pořádného k jídlu. Abys měla sílu. Aby jste oba měli dost síly. Poprosím Kirillova, ať na vás dohlédne. Opravdu. Věř mi. Marjo, Marjuško. Vrátím se brzy. (*Postaví se. K Virginskému.*) Můžeme.

ŠATOV: Tak tady máte tu tiskárnu. Ještě něco chcete?

VIRGINSKIJ: Ano, ještě něco.

ŠATOV: A co?

/Paralelně s následujícím dějem probíhá monolog Štěpána Trofimoviče:

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: O věci, která přesahuje. Nás všechny přesahuje. O kráse, o krásnu promluvit musím. Já, člověk nad hrobem, já. Chci mluvit, o čem, o tom, o Raffaelovi. O Shakespearovi. O Michelangelovi a jedno, chci říci jedno. Že krása, že krásno, že Raffael, Shakespeare, že Michelangelo, pro mě, jsou pro mě a to zdůraznit, opakuji, já musím zdůraznit a Raffael a Shakespeare i Michelangelo by dali, mi za pravdu dali, a souhlasili, se mnou, s nad hrobem, člověkem nad hrobem souhlasili, že krása, krásno, je nad všechny, všechny rebélie, nad všechny revoluce. Že jenom krása, člověku, tomu dává křídla, krása. A pravda, protože o tu taky jde. Protože s pravdou a krásou, to nejde, prostě hádat se nejde. Věčné, ty věčné jsou. A tak to je. Tak to prostě je.

VARVARA PETROVNA: Odcházím! Já prostě odcházím! Tohle už nesnesu! Nesnesu!

Michajlovno, Julie Michajlovno, očekávala, já očekávala od vás aspoň nějakou, soudnost nějakou, ale tohle? Tohle? Vy snad zbláznila, jste se zbláznila úplně! A vy, vy Štěpáne Trofimoviči, vy jste se v očích, mých očích znemožnil, definitivně! Odepsal! Dvacet, dvacet let vás živím, dvacet! A to mám, za to mám? Tohle? Za to?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale vždyť, Varvaro Petrovno, vždyť já, já jsem neselhal. Copak nepochopila, jste nic nepochopila? Vždyť do tváře, jsem vmetl do tváře, co myslím, co myslím si o nich!

VARVARA PETROVNA: Mlčte! Vy mlčte už konečně! Vy, vy, žvanile!

ŠATOV: *Prosím Vás, , narodilo se mi dneska dítě. Já vím, řeknete, že není moje. No dobře, není. A co, co má být? Víte, jak je to krásné? Víte? Takové dítě? Úplně bezmocné. Pláče. Bezmocné. A vy na něho koukáte a říkáte si. Prostě si říkáte. To je krása, taková krása to je./*

VIRGINSKIJ (*chvíli váhá a pak*): Raz, dva... Řekl jsem dva? Asi jo. Tři, teď!

(*Virginskij a Liputin se vrhnou na Šatova. Uchopí ho za ruce a přimáčknou k zemi.*)

ŠATOV (*nechápaně*): Co to děláte?

(Vystoupí Virginská s revolverem a přiloží ho Šatovovi ke spánku.)

VIRGINSKÁ: Ve jménu revolučního výboru, jste odsouzen k smrti, Šatove...
(Zmáčkne spoušť. Rána nevyjde. Mačká dál. Žádná rána. Vyčítavě pohlédne na manžela.)

ŠATOV: To je nějaký vtip, že?

(Virginská chvílku přemýšlí. Pak zvedne tiskárnu a... Do tmy zazní tři tupé rány.)

XXX

(Vytřeštěný Liputin, Petr Štěpánovič. Klaustrofobní rozhovor v postranní komůrce ozařovaný světlem pekelné výhně.)

ROMAN BLUMAIER: *(tichá koncentrovaná úzkost)*: Říkají, oni říkali, že zapálili, že židi zapálili, dům zapálili. Ten dům, kde Lebjadkin, se sestrou, tak ten, kde bydleli. Lebjadkin. Že zabili, je zabili. Lebjadkina. A sestru jeho, že zabili, židi zabili. Že pannu, že pannu zabili, vykrvili, sestru Lebjadkinovu. A pak zapálili. Dům zapálili. Aby nepřišlo, nepřišlo se na to. Jak to bylo. A tak běželi, dělníci běželi. Do gheta, do čtvrti židovské. A zapálili, ji zapálili. Když Virginskij, viděl když to, Virginskij, tak běžel, hned běžel tam. My s ním, běželi. A křičel, on křičel na ně. A oni, oni popadli, ho popadli a hodili, do ohně hodili, a křičeli, na něj křičeli, ty špíno, židovská špíno, a do plamenů hodili ho, Virginského. A Virginská, ta za ním, do ohně za ním skočila. Asi zachránit ho chtěla, zachránit. A shořela, shořela Virginská. A židi, když doslechli, když zjistili, to zjistili, že čtvrt hoří, jim hoří. Si mysleli, že chudina, křesťanská chudina to byla, co zapálila, jejich domy zapálila. A tak běželi, do dělnické čtvrti běželi, a tam viděli, že hoří tam, že tam hoří už. A tak se obrátili a do muslimské, do čtvrti muslimské běželi. Protože ti to, přece ti to museli být, co podpálili, všechno podpálili. A zapálili, muslimskou čtvrt zapálili. A muslimy pobíjeli. A muslimové, když zjistili, když viděli to, tak mysleli, že že židi, to byli židi, kdo domy jim zapálil. A tak běželi, do čtvrti židovské běželi. A viděli, tam viděli, že hoří, že všechno hoří tam a obrátili a k Číňanům, do čínské čtvrti utíkali a zapálili, čínskou čtvrt zapálili. A

pálili a zabíjeli. Číňany zabíjeli. A tak hoří, za řekou, všechno hoří. Za řekou. Všechno. Úplně všechno. Jenom druhý, ten druhý břeh. S paláci velkými, vilami luxusními, ten nehoří. Vůbec nehoří. Vůbec. Vůbec.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Nikolko! Můj Nikolko! Tak šťastní, mohli tak šťastní jsme být mohli! (*Prohlíží se v zrcátku.*) Né! Jsem rozcuchaná, úplně rozcuchaná!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A co můj otec? Ctihodný Štěpán Trofimovič.

LIPUTIN: Stojí, ten stojí, opodál a mumlá si, pod nosem mumlá.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ne, nezůstanu, tady já nezůstanu. Neváží, tady, nikdo si mě neváží tady. Odejdu. Navždy odejdu. Tam, kde lidi vzdělané, ty v úctě mají. Tam odejdu. Tam. Rozhodně! (*Chce odejít. Neodejde.*)

(*Vstoupí Julie Michajlovna.*)

JULIE MICHAJLOVNA: Petříčku! Tady jsi, Petříčku! Tak aspoň něco. Aspoň. Fjodor Michajlovič, aspoň ten. Zachránil. Mou slavnost zachránil. Důstojně čte, důstojně. A to přestat chtěl, dokonce, přestat, když ten požár, požár propukl. Ale pochopil, když vysvětlila jsem, mu vysvětlila, že nehoří, nehoří nic důležitého, že to jenom chudinská čtvrť, ta hoří. Tak čte, dál čte. A skvěle, mistrovsky čte. Sice zeleninu, na něho zeleninu kdosi hází. Ale čte. Statečně se drží. Statečně. Ach, ten Fjodor Michajlovič. Půl města hoří. Slavnost, slavnost příšerně, dopadla příšerně, ale aspoň Michajlovič, Fjodor Michajlovič zachránil. Mě zachránil. Úroveň zachránil, Petříčku.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Jdi do prdele, Julie Michajlovno!

(*Petr Štěpánovič odejde.*)

Epilog

(*Petr Štěpánovič, Kirillov.*)

KIRILLOV: Už?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano. Už. Jste připraven?

KIRILLOV: Doznávám, že ve spolčení s Šatovem jsme štváli dělníky a jinou spodinu, rozšiřovali letáky a nakonec sami založili požár v chudinské čtvrti. Protože se chtěl Šatov ke všemu doznat, zavraždil jsem ho. Nyní pod tíhou dokonaných zločinů dobrovolně odcházím ze světa. Počkejte, počkejte, Ale tak to přece...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Není? A co na tom záleží? Sám jste říkal, že je vám všechno jedno. Chcete se přece stát bohem? Pomůžu Vám...

(Přiloží si pistoli ke spánku. Nemůže se přinutit zmáčknout spoušť.) Do spánku, do spánku není, to není ono. Přece jen. Chci výraz, klidný výraz, mít výraz, ve tváři, výraz. Protože Bůh by měl mít, ten měl by klidný výraz mít. Ve tváři. Mít. A když střelím, když střelím se, do spánku střelím, pak mohlo, by ustřelit mi, kus tváře ustřelit. Tak spíš do srdce spíš, co říkáte? Tak do srdce. *(Přiloží si pistoli k srdci.)* Ale co když minu, když minu srdce? Je maličké, tak maličké je, to srdce. A minout to srdce, to stát, se může stát. Může, prostě. Tak radši do čela. Nejlepší, to nejlíp půjde, do čela. Jen malá, dírka malá, a půl hlavy chybí, tady, vzadu tady, chybí, bude chybět, taky, chybět. Tak když o tom, o tom tak mluvím, tak do pusy možná, do pusy radši. To nepoškodí, tvář nepoškodí, ale zas. Ta půlka, zadní půlka, hlavy, hlavopůlka. *(Trapně se zasměje.)* Tak snad, lepší bude, snad ten spánek. Přece jenom, že? *(Přiloží si třesoucí se rukou pistoli ke spánku. Petr Štěpánovič k němu rychle přistoupí a oběma rukama mu přidrží ruku s pistolí u hlavy.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Podepíšete?

KIRILLOV *(s úlevou)*:

(Výstřel.)

xxx

(Fjodor Michajlovič zcela zaházený zeleninou stále čte. Z hromady zeleniny mu vyčnívá už pouze hlava.)

FJODOR MICHAJLOVIČ: A dovolte mi, přátelé, už jen slov, několik slov závěrem. Krátce tedy, jenom. Už jen krátce. Bylo pak tu veliké stádo vepřů, kteříž se pásli na hoře. I prosili ho, aby jim dopustil do nich vejítí. I dopustil jim. I vyšedše d'áblové z toho člověka, vešli do vepřů. I hnalo se stádo prudce s vrchnu do jezera a ztonulo. A viděvše pastýři, co se stalo, utekli a šedše vypravovali v městě i po vseh. I vyšli, aby viděli, co se stalo. I přišli k Ježíšovi a našli člověka toho, z kteréhož d'áblové vyšli, oděného a majícího rozum, an sedí u noh Ježíšových. I báli se. A vypravovali jim také ti, kteříž byli viděli, kterak jest ten vyproštěn, jenž d'ábelství měl.¹ Tak to je citát, citát takový, z Bible, myslím, ano, z Bible. Ze Zákona Nového. Tak omluvte, sníženou kvalitu, toho, jazyka omluvte. Měl přepsat, jsem to přepsat, nejspíš, než přečetl, to přečetl jsem tady. Ale uznejte, sami uznejte, že kouzlo. Prostě kouzlo, pořád to má kouzlo, takové, určité. Vid'te? Vid'te? Vid'te?

(Kdosi k němu zezadu rychle přistoupí a narazí mu na hlavu obří tykev. Hromada zeleniny je tedy finálně navršena.)

KONEC

1 Evangelium Lukášovo, kap. VIII, 32-36 a zároveň jedna z citací předeslaných románu Běsi